

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO, UPRAVA IN INSERATNI ODDELEK:
LJUBLJANA, PUCČINJEVA UL. 5
TELEFON ST. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26.

PONEDELJSKA IZDAJA „JUTRA“

IZHAJA VSAK PONEDELJEK KOT PONEDELJSKA IZDAJA „JUTRA“

Im Osten tobt die Abwehrschlacht mit grösster Erbitterung Tapferer Widerstand unserer Divisionen im Raum von Lemberg — Zwischen Brest-Litovsk und Grodno zahlreiche Sowjetangriffe abgewiesen — Eingebrochener Feind zum Stehen gebracht — Nordwestlich Grodno Sowjets weiter zurückgeworfen — Ruinen von Ostrow und Pleskau geräumt

Aus dem Führerhauptquartier, 23. Juli. DNE. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:
In der Normandie wurde gestern südlich Caen erbittert um einige Ortschaften gekämpft, die mehrere Male den Besitzer wechselten und schliesslich in unserer Hand blieben. Bei Angriffen südwestlich Caen erzielte der Feind einen örtlichen Einbruch, der abgeriegelt wurde.
Die 21. Panzer-Division unter Führung von Generalmajor Feuchtinger, die seit Beginn der Invasion sich immer wieder ausgezeichnet hatte, hat sich in den Kämpfen der letzten Tage erneut bewährt.
In Südostfrankreich wurden in einem von Banden stark versuchten Gebiet 268 Terroristen im Kampf niedergemacht.
Schweres V 1 — Vergeltungsfeuer liegt weiter auf dem Grossraum von London.
In Italien führte der Feind auch gestern nur zahlreiche örtliche Angriffe, die abgewiesen wurden. In einigen Abschnitten waren die Kämpfe in den Abendstunden noch im Gange.
Im Osten tobt die Abwehrschlacht mit grosser Erbitterung weiter. Im Raum von Lemberg erreichten feindliche Angriffsspitzen den Ostrand der Stadt. Weiter nordwestlich stossen motorisierte Verbände der Bolschewisten auf den San und westlich des oberen Bug in den Raum von Lub-

lin vor. Unsere Divisionen leisten hier überall den vordringenden Feind erbitterten Widerstand. Auch zwischen Brest-Litovsk und Grodno sind heftige Kämpfe im Gange. Zahlreiche Angriffe der Bolschewisten wurden abgewiesen, eingebrochener Feind zum Stehen gebracht. Nordwestlich Grodno wurden die Bolschewisten im Gegenangriff weiter nach Osten zurückgeworfen. Nordöstlich Kauen fingen unsere tapferen Grenadiere wiederholte Angriffe der Sowjets ab. Zwischen Dübnaburg und dem Pejpussee wurden starke Infanterie- und Panzerkräfte der Bolschewisten unter Abbruch von 50 Panzern im wesentlichen abgewiesen. In zwei Einbruchstellen sind noch heftige Kämpfe im Gange. Nach Zerstörung aller kriegswichtigen Anlagen wurden die Ruinen von Ostrow und Pleskau geräumt.
Schlachtfliegergeschwader griffen wirksam in die Erdkämpfe ein und fügten dem Feind hohe Menschen- und Materialverluste zu. 59 feindliche Flugzeuge wurden zum Absturz gebracht. In der Nacht griffen Kampffliegerverbände den Bahnhof Molodezno an. Es entstanden Flächenbrände und Explosionen.
Ein nordamerikanischer Bomberverband warf Bomben im Raum von Ploesti. Durch deutsche, rumänische und bulgarische Luftverteidigungskräfte wurden 28 feindliche Flugzeuge vernichtet.

Na vzhoda divja obrambna bitka z največjo ogorčenostjo

Hraber odpor nemških divizij na področju Lvova — Med Bresten-Litovskim in Grodnom odbiti številni sovjetski napadi — Vdri sovražnik ustavljen — Severozapadno od Grodna so bili boljševiki vrženi nazaj — Izpraznitev razvalin Ostrova in Pskova

Führerjev glavni stan, 23. julija. DNE. Vrhovno poveljništvo oboroženih sil objavlja:
V Normandiji je bila včeraj ogorčena borba za nekaj krajev južno od Caena; kraji so večkrat menjali lastnike in končno ostali v naši posesti. Pri napadih južno-zapadno od Caena je dosegel sovražnik krajevi vdor, ki pa je bil zapahnen.
21. oktopnska divizija pod vodstvom generalnega majorja Feuchtingerja, ki se je od pričetka invazije vedno znova odlikovala, se je v bojih zadnjih dni ponovno odlikovala.
V južnozgodnji Franciji je bilo na nekem po tihah zelo okleženem področju v borbi ubitih 268 teroristov.
Težak masčevalni ogenj »V 1« pada zopet na velepodročje Londona.
V Italiji je izvedel sovražnik tudi včeraj številne krajevne napade, ki pa so bili odbiti. V nekaterih odsekih so bili boji v večernih urah še v teku.
Na vzhodu divja še nadalje obrambna bitka z veliko ogorčenostjo. Na področju pri Lvovu so dosegle sovražnikove napadalne osti vzhodni rob mesta. Dalje severno-zapadno so sunili motorizirani oddelki boljševikov na San in zapadno od zgornjega Buga na področje pri Lublinu. Naše divizije so nudile tukaj povpd napredujočemu sovražniku ogorčen odpor. Tudi med Brestom-Litovskim in Grodnom so ogorčeni boji. Številni boljševiki napadi so bili odbiti, vdri sovražnik zaustavljen. Severno-zapadno od Grodna so bili boljševiki vrženi dalje proti vzhodu v protinapadih nazaj. Severnozgodno od Kovna so ustavili naši hrabri grenadirji ponovne sovjetske napade. Med Dvinskom in Pejpuskim jezerom so bile odbite močne bolševičke sile pehote in oklopnikov po uničenju 50 oklopnikov. V dveh vdorih so še v teku ogorčeni boji. Po uničenju vseh vojsko važnih naprav so bile izpraznjene razvaline Ostrova in Pskova.
Jate bojnih letal so pospeje uspešno v boje na zemlji in prizadele sovražniku velike izgube moštva in gradiva. 59 sovražnikih letal je bilo sestreljenih. V noči so napadli oddelki bojnih letal kolodvor Molodezno. Nastali so prostorninski požari in eksplozije.
Oddelki severnoameriških bombnikov je odvrnel bombe na področje Ploestija. Nemške, rumunske in bolgarske zračne obrambne sile so uničile 28 sovražnikovih letal.

ševikov na San in zapadno od zgornjega Buga na področje pri Lublinu. Naše divizije so nudile tukaj povpd napredujočemu sovražniku ogorčen odpor. Tudi med Brestom-Litovskim in Grodnom so ogorčeni boji. Številni boljševiki napadi so bili odbiti, vdri sovražnik zaustavljen. Severno-zapadno od Grodna so bili boljševiki vrženi dalje proti vzhodu v protinapadih nazaj. Severnozgodno od Kovna so ustavili naši hrabri grenadirji ponovne sovjetske napade. Med Dvinskom in Pejpuskim jezerom so bile odbite močne bolševičke sile pehote in oklopnikov po uničenju 50 oklopnikov. V dveh vdorih so še v teku ogorčeni boji. Po uničenju vseh vojsko važnih naprav so bile izpraznjene razvaline Ostrova in Pskova.
Jate bojnih letal so pospeje uspešno v boje na zemlji in prizadele sovražniku velike izgube moštva in gradiva. 59 sovražnikih letal je bilo sestreljenih. V noči so napadli oddelki bojnih letal kolodvor Molodezno. Nastali so prostorninski požari in eksplozije.
Oddelki severnoameriških bombnikov je odvrnel bombe na področje Ploestija. Nemške, rumunske in bolgarske zračne obrambne sile so uničile 28 sovražnikovih letal.

Pregled položaja na finskem bojišču

Helsinki, 22. jul. Velika finska obrambna bitka na obeh straneh Ladoskega jezera se je v pretekli teden večno bolj ustaljevala. Na Karelski ožini poteka bojna črta od zapadne obale zaliva Viipurji-Sumenpohja-Vuosalmi-Vuoksen do Ladoskega jezera. Pri Vuosalmiju hoče sovjetsko vodstvo z močnimi silami prekoračiti precej široko reko Vuoksen, povečati prodor proti severu in uničiti vse bojišče pri Vuoksen. Zalivi finski obrambi, ki so jo uspešno podprli oddelki nemških stromoglavcev, se je posrečilo preprečiti to sovjetsko namero. Tudi severnozgodno od Ladoskega jezera so se razvili močni boji, ki pa imajo zaradi drugačnih zemeljskih okoliščin bolj zrahljan in premikajoč značaj. Medtem ko ima bojišče na Karelski ožini zaradi številnih rek v glavnem ustaljen položaj, so se razvijali na pragoznem ozemlju severno-vzhodno od Ladoskega jezera posebne vrste boji. Tu so poizkušale napadajoče sovjetske divizije poleg glavnih klinov vzdolž posameznih cest, ki vodijo od Svira in Onege proti področju severnozgodno od Ladoskega jezera, izrabiti pragozno ozemlje ali pa vsaj pričeiti premikalno vojno ter odkriti finske glavne postojanke in jih onesposobiti.
Zaradi finskih protiakrepov so dobili boji na tem področju premakljivi značaj. To je bila predvsem za področje Suajjärvi-Porajjärvi, kjer je bil sovjetski pritisk izredno močan, in za področje Äyäjärvi, ki je bilo pritegnjeno v bojno področje.
Na severnem pragoznem ozemlju proti Lednemu morju je potekel dan mirno. Bodočnost ne pokazala, ali je v teh predelih mirno zaradi velike sovjetske ofenzive na jugu ali pa nameravajo sovjetske čete nadaljevati ofenzivo na obeh straneh Ladoskega jezera.
Sovjetska letala so bombardirala na jugu luko Kotko, na severu pa oporišče Kirkenes. Nemški lovci in protiletalska obramba ob Lednem morju so dokazali zopet svojo odlično udarnost in so uničili s sestrelitvijo 37 letal, tretjino napadajočih sovjetskih oddelkov.

Na Karelski ožini je objojestranski motilni ogenj topništva in minometalcev. V Vuosalmiju so bili odbiti napadi, ki jih je podvel sovražnik trikrat po vrsti.
Severnozgodno od Ladoskega jezera se nadaljujejo težki boji na pustinskem ozemlju med Loimolanjärviem in Ägläjärviem. Sovražnikovi oddelki, ki so napadli na več mestih, so utrpeli občutne izgube. V drugih odsekih je delovanje izvidnično.
Na področju Porajjärvi so se odmaknile naše čete v bojih nazaj na Niusvaara. Tudi tu je utrpel sovražnik pomembne izgube. Uničen je bil 1 sovražnikov oklopnik.
S področja Rukajärvi ni ničesar posebnega poročati.
Naše letalstvo je osredotočeno napadalo sovražnikova zbirališča čet, topniške postojanke in taborišča severnozgodno od Ladoskega jezera. Naši lovci in protiletalsko topništvo so sestrelili skupno 6 sovražnikovih letal.
Prva seja nove japonske vlade
Tokio, 22. jul. Po sestavi nove vlade je bila prva seja ministrskega sveta v soboto ob 16.30 v cesarski palači. General Koiso, novi min. predsednik, je sporočil posebne razloge, ki so dovedli do sestave nove vlade. Po nagovoru min. predsednika so izrekli vsi člani vlade svoje mnenje o izjavi, ki jo bo objavil min. predsednik in ki bo podajala v velikih obrih politiko nove vlade. Končno so odobrili izjavo v njeni prvotni obliki. Seja je bila končana ob 17.
Govornik japonskega zunanega ministrstva Okazaki je podal v soboto na tiskovni konferenci izjavo o ponovnem imenovanju Sigemica za zunanjega ministra v novi vladi in istočasno za vodjo velikozgodnoazijskega urada. Okazaki je pripomnil, da je iz tega jasno razvidno, da bo nova vlada v splošnem vodila dosedanjno zunanjo politiko in politiko v vzhodni Aziji.
Tokio, 23. jul. K novemu kabinetu objavljajo naknadno, da je bil imenovan za ministra za socialno skrbstvo Histada Hirota.

Finsko vojno poročilo

Helsinki, 23. jul. Finsko vojno poročilo z dne 22. julija se glasi:

Führerjevo dnevno povelje vojski

Izdajalska klika je bila v par urah uničena ali prijeta

Führerjev glavni stan, 22. jul. DNE. Führer je naslovil 21. julija na vojsko naslednje dnevno povelje:
»Vojski oborožene sile! Majhen krog brezvestnih častnikov je izvedel name in na štab vojnega vodstva morilski udar, da bi si pridobil državno oblast, vsled Previdnosti pa se je ta zločin ponesrečil. Zaradi takojšnjega odločnega nastopa hrabrih častnikov in vojakov v domovini je bila ta izdajalska klika v par urah uničena ali prijeta. Tega tudi nisem drugače pričakoval. Vem, da se hrabro borite kakor doslej z zgleđno poslušnostjo in z zvestim izpolnjevanjem dolžnosti, dokler ne bomo končno kljub vsemu zmagali.«
Führerjev glavni stan, 21. julija 1944.
Adolf Hitler.«

Poslanica maršala Klugeja vojakom na zapadu

Pariz, 22. jul. Vrhovni poveljnik na zapadu generalni maršal v. Kluge je poslal vojakom na zapadnem bojišču naslednjo poslanico:
»Majhen krog odstavljenih častnikov je včeraj podvzel proti našemu Führerju zarbiten atentat. Führer živi in je govoril nemškemu narodu in svojim vojakom. Zločinci so bili za svoje dejanje kaznovani. V domovini vladata mir in red. Borba domovine in boj na zunanjem bojišču se nadaljujeta. Z ogorčenjem in zagrenjenostjo smo vojski sprejeli na znanje vest o tej zmoti. Mi ne bomo trpeli niti ponovitve 1. 1918, niti ponavljanja italijanskega primera. Za nas vojake na zapadu obstoja samo eno geslo: V neomajni odločnosti in brezpogojni zvestobi do Führerja moramo voditi borbo proti sovražniku in jo na bojišču zaključiti z zmago. Naj živi Führer! Naj živi Nemčija!«
Nadalje je odposlal generalni maršal v. Kluge Führerju naslednjo brzojavko:
»Atentat na Vaše življenje, ki ga je podvela morilska roka, moj Führer, se je po zaslugi Previdnosti izjalovil. Istočasno vam čestitam kot vrhovni poveljnik na zapadu treh podrejenih mi delov vojske ter vam zagotavljam, moj Führer, našo neizmerno zvestobo, do česar koli bi tudi prišlo.«

Dnevno povelje vrhovnega poveljnika vojne mornarice

Berlin, 22. jul. Vrhovni poveljnik vojne mornarice in poveljnik podmornic veliki admiral Dönitz je objavil ob priliki smrti podmorskega poveljnika kapitana Wernerja Henkeja, ki je prišel v ujetništvo, naslednje dnevno povelje podmorniškim ednicam:
»Pri potkusu, da bi se ujetništva, je padel podmorniški poveljnik kapitan Werner Henke, nosilec hrastovih listov na viteškem križcu Zeleznega križa. Z njim smo izgubili enega izmed naših najboljših. V sebi je združel brezbrozhen pogum ter razgledanost in odlično taktično znanje. Izredno se je obnesel v boju proti spremljavam, posameznim tovornim in vojnim ladjam ter je uničil 26 ladij z 156.000 brt, 1 križarko in 1 rušilec. V žalosti sklanjanju zastave pred hrabrih in junaških borcev, ki je bil vzor svojega moštva, pred našim dobrim tovarišem. Boj proti sovražniku, v katerem je podlegel, se bo nadaljeval.«

Čestitke državnih poglavarjev Führerju

Berlin, 23. jul. Državni poglavarji z Nemčijo zvezanih in prijateljskih sil so v prisrčnih brzojavkah izrekli Führerju svoje veliko zadovoljstvo, ker se je izjalovil izdajalski napad, ter svoje in svojih narodov čestitke za srečno rešitev. V Berlinu bivajoči veleposlaniki, poslaniki in odpravnikovi poslov inozemskih držav so se z doyenom diplomatskega zbora, monsignorom Orsenijem na čelu vpisali v knjigo obiskov v predsedniški pisarni ter izrazili svoje čestitke nad srečno rešitvijo Führerja.
Bratislava, 23. jul. Državni predsednik dr. Tiso je poslal Führerju brzojavko, v kateri izraža s prisrčnimi besedami svoje zadovoljstvo nad srečno rešitvijo.
Sofija, 23. jul. Bolgarski regenti so brzojavno sporočili Führerju svoje čestitke k srečni rešitvi. Iz istega razloga je obiskal zunanji minister Draganov nemškega poslanika, SA-Obergruppenführerja Beckerleja ter mu sporočil čestitke min. predsednika in ministrskega sveta ob srečni rešitvi Führerja.
Laval Ribbentropu
Vichy, 22. jul. Min. predsednik Laval je poslal ob neuspelem atentatu na Führerja nemškemu zunanjemu ministru Ribbentropu naslednjo brzojavko:
»Močno me je prizadela vest o atentatu na Führerja velikonemškega Reicha. Zelo bi bil hvaležen Vaši Ekscelenci, če bi izjavili Führerju občutke ogorčenosti, ki jih občutim ob tem zločinskem dejanju. Sporočite mu prosim, moje čestitke, ker je srečno ušel smrti in mu ponovite pri tej priložnosti zgotovilo mojih osebnih sim-

patij. Prosim Vašo Ekscelenco, da sprejme te izraze mojega globokega spoštovanja.«

Pavolijeve čestitke

Milan, 22. jul. Generalni tajnik fašistične stranke minister Pavoli je v svojem in v imenu črnih strajc sporočil svoje neizmerno zvestobo Führerju narodnosocialistične Nemčije in njegovemu delu. Vsi italijanski ministri so izrekli v brzojavnih čestitkah Führerju svoje veliko veselje nad njegovo rešitvijo.

Čestitke iz Beograda in Bratislave

Beograd, 22. julija. Srbski min. predsednik generalni poškovanik Milan Nedić je obiskal včeraj dopoldne nemškega poslanika dr. Junkerja kakor tudi vojskega poveljnika na jugovzhodu generala Felberja, da bi v svojem in v imenu srbske vlade in srbskega naroda izrekel čestitke Führerju ob njegovi srečni rešitvi o priliki atentata.
Bratislava, 22. jul. Vest o atentatu na Führerja se je naglo razširila med slovaškim narodom ter vzbudila med vsemi sloji prebivalstva globok gnus. Zastopnik ministrskega predsednika in notranji minister Sanjo Mach je obiskal takoj nemškega poslanika Ludina ter mu čestital v imenu slovaške vlade in slovaškega naroda k srečni rešitvi Führerja.

Odmev v berlinskem tisku

Berlin, 22. julija. Vse berlinsko jutranje časopisje je v znamenju poizkusa omora Führerja. Vsi listi so izdali danes posebne izdaje, v katerih prinašajo poleg Führerjeve slike tudi besedilo uradnega sporočila ter nagovor Führerja, državnega maršala Göringja in velikega admirala Dönitza. V komentarjih se bavijo listi z vprašanji, ki so dovedli do atentata, in soglasno ugotavljajo, da to ni bil prvi poizkus v tej vojni odstraniti Führerja s strahopetnim umorom.
»Völkischer Beobachter« piše pod naslovom »Lopov« med ostalimi: »Majhna klika generalov, ki si je drznila zakriviti izdajstvo nad Führerjem in narodom, je bila uničena z isto odlično maščevalno pravico, nosta kakor s svojo obžalovanja vredno neznanostjo in izredno zavrnjenostjo. Ta klika nima ničesar skupnega z nemškimi vojski, ki izvršujejo na vseh bojiščih za Führerja in narod prave čudeže zvestobe in junaštva. To so isti pojavi, ki so jih imenovali v nasprotnem taboru kot »opozicija«. Vodej plutokratsko-boljševičke svetovne zarote si ne žele ničesar bolj kakor, da bi uničili moža, ki so ga spoznali za dušo in glavo boja Nemčije za evropsko svobodo. Nikdar niso zanikavali, da je njihova največja želja, umoriti Adolfa Hitlerja.
Prav tako kakor ostali listi, ugotavljajo z zadovoljstvom »Deutsche Allgemeine Zeitung«: »Ni nobenega dvoma, da bomo končali sedaj z elementi, ki z vsemi silami ne delujejo za nemški usodni boj, Nemški narod bo z olajanjem nadaljeval svoje delo, ker je prepričan, da je preстал nevarnost, in bo podvojil svoje moči. Ta poizkus zarbitnega izdajstva je zaključen in končan. Da se ne bo nikdar več ponovil, smo lahko trdno prepričani.«

Inozemski glasovi

Milan, 22. jul. Nemški predstavniki pri italijanskem glavnem stanu v severni Italiji so se sestali včeraj na zborovanju. Otvoril ga je Ortsgruppenleiter inozemske organizacije NSDAP v Italiji, ki je v navzočnosti nemškega poslanika državnega tajnika Landfrieda izjavil o atentatu na Führerja med drugim: »S strahom nad tem, kar bi se lahko zgodilo, je povešana vroča zahvala nemškega naroda, da je ostal Führer nepoškodovan, Previdnost je imela tukaj svojo roko v igri in je odvrnila nevarnost od Nemčije in sedaj je potrebno, da vsak Nemeč, poln zvestobe in vere do Führerja ravna po njegovih poveljih. Vsa posameznik se mora brezpogojno podrediti vsem zapovedim za Führerjevo delo. Državni tajnik Landfried je končal z besedami, da je sedaj potreben vsak posameznik in da mora vsak posameznik tako ravnati, kakor da bi od njega samega zavisela usoda vsega naroda.
Milan, 22. jul. Atentat ne more trdnosti nemške vojske in zaupanja do Führerja prav nič omajati, piše dnevnik »Corriere della Sera«. V tem trenutku, v katerem se nemški narod tesno postavlja ob svojem Führerju, pošilja italijanski narod najboljše čestitke Führerju za prestalo nevarnost.
»Njegovo za njegov narod tako dragoceno življenje, piše ravnatelj dnevnika »La Segra«, Ugo Manunta, »je bilo rešeno v

okoliščinah, ki stoje nad človeško voljo. Besede, ki jih je usmeril narodu in odločnost, razkrinkati zločince, potrjujejo poseg Previdnosti. Nihče si ne sme prilastiti pravice, da bi izročil doslej nepremagano, mogočno armado sovražniku. Atentat je doprinesel, da se je še bolj utrdila neomajena enotnost nemškega naroda. Nevarnost je le še ojačila obrambno voljo.«
»Bog ni dopustil, da bi umrl mož, od katerega pričakuje Evropa svojo rešitev in svojo svobodo«, piše dnevnik »Stampa«, Italijanski narod je zvedel poln veselja, da je Führer nepoškodovan in da je gotovo, da bo delo, kateremu se je Führer takoj posvetil, dovedlo kmalu k gotovi zmagi.

Bukarešta, 22. jul. V Rumuniji, kjer vidi Führerja predvsem kot prvega borca proti boljševizmu, je izrazil zločinski atentat veliko ogorčenje. Gnus izžareva iz listov, ki že v svojih napisih žigosajo dejanje kot zločin in ki z veseljem pozdravljajo rešitev življenja Führerja. Dnevnik »Curentul« piše, da k sreči ni uspel atentat proti Führerju, zavezniku in borbi proti boljševizmu. Dnevnik »Viatza« izjavlja v članku »Znak Previdnosti: Civilizirani narodi Evrope z globokim gnusom odklanjajo ta atentat, Previdnost je hotela drugače kakor morilci.«

Beograd, 22. jul. »Führer je naš«, je izjavila beogradska radijska postaja v komentaru o atentatu na Führerja. Usodna ura nemškega naroda, v kateri je bil Führer spet rešen, je potrdila Führerjevo nalogo in nalogo nemškega naroda v usodni borbi Evrope, kjer je uničila one, ki so se drznili dvigniti roko proti zakonu zgodovine. Sovražnikom pa ta usodna ura lahko ponovno potrdi, da nimajo opraviti z Nemčijo iz leta 1918, temveč z Nemčijo, ki je narodnosocialistična in ki ne pozna besede »kapitulacija«.

Glas Evrope

Poskušeni atentat male plemiške klike med nemškimi oficirji na Führerja ni bil naperjen je proti nemškemu narodu, temveč v isti meri tudi proti vsemu evropskemu kontinentu. Če bi bila zločinska namera pustolovske skupine nezadovoljnih uspeša, bi bili usodno prizadeti vsi oni narodi, ki si hočejo z ustvarjajočim delom v duhu vzajemnosti zgraditi pod vodstvom in s pomočjo Velike Nemčije novo Evropo.

Kako zelo se evropski narodi tega dejstva zavedajo, najbolje dokazuje silni odmev, ki so ga dogodki 20. julija izzvali po vsej Evropi. Ta odmev se odraža na eni strani v splošnem ogorčenju in soglasni sodbi, na kateri je povsod naletala vest o srečni rešitvi Führerja, na drugi strani pa v srečnem zadostjenju in globokem veselju, ki ju je križem Evrope sprožilo poročilo, da je podli atentat zgrešil svoj cilj in da Führer ni bil niti ranjen. Skupno z Nemci so tudi vsi ostali evropski narodi, ki se vzajemno bore za boljšo bodočnost kontinentalne skupnosti, z radostjo in hvaležnostjo sprejeli najboljšo potrdilo tega poročila, ki je bilo v tem, da je že nekaj ur po prvem uradnem poročilu spregovoril po radiu Führer sam.

Osebnost Adolfa Hitlerja danes ni samo simbol Velike Nemčije, temveč tudi simbol nastajajoče nove evropske skupnosti. Evropski narodi se vsi že dobro zavedajo nevarnosti, ki jih pripravljata našemu kontinentu židovska zveza boljševizma in plutokracije. Prav tako dobro in globoko pa se tudi zavedajo, da je edini branik proti tem nevarnostim le notranje in zunanje močna Nemčija s svojim Führerjem na čelu. Iz te zavesti izvira spoznanje, da bi vsaka oslabilitev Nemčije pomenila ogroženje življenjskih interesov tudi vseh drugih evropskih narodov, ne le kot po usodi povezano skupnosti, temveč tudi vsakega od njih posebej. Če bi bili brezvestni plačanci in zarotniki s svojo pekiško nakano uspeši, bi to ne pomenilo le silnega pretresa za nemški narod, temveč tudi za vso Evropo usodna udarca, ki bi spravil v najhujšo nevarnost vse njene narode.

Da je to spoznanje po razumu in po instinktu globoko zasidrano v vsej pozitivno usmerjeni evropski javnosti, se prepričljivo kaže vnovič te dni, ko prihajajo od vseh strani našega kontinenta soglasni glasovi, polni ogorčenja nad namero zarotnikov in vsi prejeti globoko zadostjenja in veselja, da se je zločinski načrt izjalovil. Evropa je ob tej priliki tako jasno, kakor se menda nikdar doslej izpričala svoj občutek in svojo zavest medsebojne povezanosti ter svojo voljo nadaljevati pod vodstvom Nemčije in njenega Führerja borbo in delo za svojo novo ureditev, v kateri bodo vsi narodi dobili položaj, ki jim pripada.

Tudi Slovenci smo in hočemo biti živ člen evropske skupnosti. Z nemškimi narodom pa smo se posebej tesno povezani po svojem geopolitičnem položaju in po zgodovinskem razvoju, ki nas je po volji Führerja postavil pod zaščito Velike Nemčije. Z njeno pomočjo nam je bilo omogočeno, da smo odvrnili nevarnost, ki je grozila od komunizma sanemu obstoju našega naroda po lanski badoljevski izdaji, in da ramo ob rami z nemškimi vojakom lahko uspešno nadaljevamo borbo za uničenje komunizma v tem predelu Evrope. Zato je le naravno, da je kakor pri ostalih evropskih narodih vzbudilo zločinsko početje peščice zarotnikov tudi pri Slovencih najodločnejšo osodbo in največje ogorčenje. Tudi Slovenci se pridružujemo čestitkam, ki prihajajo Nemčiji in Führerju te dni z vseh strani Evrope, prav tako kakor željamo, da bi se pod njunim vodstvom s podvojeno silo nadaljevalo in dokončalo veliko delo za novo evropsko skupnost.

Nedeljska kronika

Ljubljana, 23. julija. Menda so bile doslej še vse nedelje v našem poletju neprijazne in čemerne, ne deževne.

Zadovoljnejši so v vremenom tisti, ki imajo posejane in kavarnah in gostilnah. Tudi teh je v Ljubljani precej. Ne glede na sonce ali dež premetavajo toliko priljubljene kvarte, igrajo šah, se pomenjujejo o vseh mogočih stvareh ali pa po časnikih verno zasledujejo najnovejše dogodke po svetu. Stevilna je tudi skupina ljudi, ki si poiščejo zabavo v gledališču ali kinematografih. Zanje je prav tako vseeno, če je zunaj lepo ali slabo vreme.

Na promenadi je bilo danes še dovolj živahnosti. Na prvi pogled pa se pozna, da manjke mnogo njenih stalnih obiskovalcev — dijaške mladine. Razpoloženje spremljalce so pozivljali zvoki domobranske godbe.

Za današnjo nedeljo je bilo napovedanih tudi več obnih zborov naših društev. Obračuna leta sta med drugim poglavitna tudi odbora železniške gospodarske zadruga in društva Malih gospodar. V naslednjem podajamo kratko potočilo.

Redka umetnina v Ljubljani

Vojna vihra je uničila že mnogo nenadomestljivih kulturnih spomenikov in drugih umetnin. Tudi o naši domovini ni prišla zanesla tem vrednotam. V Turjaškem in v Codellijevem gradu ter v Strugah so bile uničene dragocene umetnine renesančnih mojstrov. V Novem mestu pa je bila v veliki nevarnosti Tintorettova umetnina. Te izgube širsi javnosti malo ali nič ne pomenijo, tako da tega skoraj nihče ni opazil. Zato je povsem razumljivo, če doslej še ni vzbudila pozornosti redka umetnina velikega upodabjalca Amigonija. In sicer dovršena podoba deklice s ptico, ki je izvršena pri tvrdki Götzl na Dunajski cesti. Podoba je zgovorna priča Amigonijeve veličine in je povsem nepoškodovana.

Jacopo Amigoni se je rodil v Benetkah l. 1675. Bil je upodabljalec in grafik. Udeleževal se je tudi izven svoje domovine, in sicer na Bavarskem, v Londonu (1729.), v Parizu (1736.) ter v Španiji, kamor je došel leta 1747. Njegova umetnost je vzbujala takšno pozornost, da ga je kralj Ferdinand VI. imenoval za dvornega slikarja Upodabljal je živo, delikatno, ljubko in prepričljivo. Zasenčil je takratne fran-

Dva obračuna rejcev malih živali

V društvenih prostorih na Gallusovem nabrežju sta bila danes dopolne občna zborna društva Mali gospodar za Ljubljano z okolico in »Zegoze«, zadruga malih gospodarjev v Ljubljani. Ob manjši udeležbi članstva, navzočnosti zastopnikov mestne občine, okrajnega glavarstva in drugih ustanov, sta se zborna obe naših najmarljivejših in najuspešnejših organizacij rejcev malih živali razvijala naglo po določenem dnevnem redu.

Delo obeh društev je v Ljubljani zadnja leta splošno znano, saj je število članstva naraščalo leto za letom. Znani so tudi uspehi, ki so posledica neumornega, iznajdljivega dela za zamisel rejcev malih živali vnetih odbornikov. Dasi sedanje razmere niso naklonjene delovanju obeh društev, posebno je to občutlivo »Zegoza«, ki sta jo zadelo dva huda gospodarska udarca, je uspeh lanskega dela v obeh povojnih.

Več špinače in motovilca

Razne vrtnine in zlasti sveža zelenjava imajo čedalje večjo važnost za našo prehrano. Računati pa je treba sedaj tudi s tem, da bo prihodnjo zimo uvoz zelenjave iz Italije še težavnejši, zato se mora oskrba Ljubljane z vrtninami čim bolj osamosvojiti. Zelja, ohrovt, repe mora Ljubljana dovolj dobiti že iz svoje bližnje okolice. Nujno pa pripravljamo vsem kmetovalcem in vrtninarjem v Ljubljanski okolici, da h koncu poletja zasejejo čimveč površine tudi s špinačo in motovilcem. Pomnjkranje zelenjave se najtežje občuti pozimi, zlasti ob koncu zime in v zgodnji pomladi. Res je, da je bilo minulo pomlad pri nas tako malo domačega motovilca in zgodnje špinače predvsem zaradi dolgotrajne suše. Toda pridelovalci morajo že v naprej jemati v poštev neugodne vremenske razmere ter setve motovilca in špinače oskrbovati in zavarovati tako, da bo navzlic suši, mrazu ali preobilnemu deževju zagotovljen primeren pridelek. Ni se treba nikomur bati, češ da se ne izplača za trg pridelovati tako drobnjavo, kakor sta motovilca in špinača; oblast bo o pravem času poskrbela, da bodo maksimalne cene na ljubljanskem trgu ustrezale pridelovalnim stroškom. Pozivajo se torej kmetovalci in vrtninarji, da posvete sedaj vso skrb tudi pridelovanju motovilca in špinače

coske upodabjalce. Tudi v Londonu in Parizu se je v največji meri uveljavil. Špinača je upodabljalec v rojstnem mestu in v Flandriji, znane so tudi njegove dekoracije v gradu Schleissheim pri Monakovem, v Londonu pa je portretiral mnogo odličnikov. V Madridu je upodabljaj tudi cerkvene motive. Nekatere njegove umetnine so shranjene v muzeju del Prado v Madridu, v Sevilli, v Schleissheimu, v Braunschweigu in v Leipzigu. Amigoni je preminil leta 1732, v Madridu in je vsaka njegova podoba redka umetnina velike vrednosti.

Žrtev materinstva

Dne 13. julija je po hudem trpljenju zapustila svojo mlado družinico ga. Zora Smole, roj. Lazar, 20. t. m. pa je bilo trudno telo mlade matere položeno v naročje dobre zemlje.

Nedoumljiva je usoda v svojih odločitvah. 12 let je bila pok. Zora otroška vrtnarica v Kočevju. Ves ta čas so okrog nje dežljali in se igrali mali kodroščki, ona pa je vsa pre vzela ljubeče vrtnarici sredi teh nedolžnih cvetov mladih življenj, na katerih je še blestela osrebujoča rosa nezagrenjenih nebes. V tihih deklisih sanjah pa se je predajala vročemu hrepenjenju, da bi postala vrtnarica življenju svojega življenja, v tistem koščku raja, ki se imenuje družina. Bila je uslišana. Lanj maja je popeljal g. Frano Smole v njen novi dom, ki ga je ogrevalo njeno srce. Letos 11. maja je povila deklico. Namah so bile pozabljene presilne bolečine, ko so ji v materniske roke položili malo Tatjanico. V njenem nebesko čistem pogledu je odseval mlada mamica črpala utehe in trpljenje, ki je ni zapustilo in katerega je s predanostjo materinstvu vdano nosila; vse za mladičko svoje ljubezni. Toda breme je bilo pretežko; zgrudila se je pod njim — mlada žrtev materinstva.

Neusmiljeno je oklenil grob med svoje hladne stene vroče materinsko srce. V zapuščeni domu pa krili v zibelki s svojimi ročicami sirotica Tatjanica in ob njej — skrušeni očka. Odsila je od njiju vestalka družinske sreče, odsila je ona, ki je v ta mladi dom vnašala osrebujočo toplino iskrene domačnosti in utešujoče sproščnosti. Zapustila pa jima je — svojo žrtev in svojo veliko ljubezno.

vejami, da bo potem lažje nabiral tudi izpod snega.

Ponavljamo: špinača in motovilca zahtevata rodovitno, črne prsti bogato zemljo in ob suši dovolj vlage, predvsem je pa treba izbrati za te setve zavetne prostore, da zelonja ne obrijejo ostri zimski vetrovi.

Isplačevanje prispevkov pri Pokrajinskem vojaškem uradu

Vojaški urad pokrajinske uprave (Poljska cesta 2) bo isplačeval dosegljivim upravičencem pripadajoče pristojbine po naslednjem redu:

1. Začasno pokojnino za avgust 1944 aktivnim častnikom, vojaškim uradnikom, podčastnikom in svojem aktivnih vojnih ujetnikov; od 2. do 10. avgusta 1944;
2. preživnino za mesec julij 1944 svojem vojnih ujetnikov rezervne vojske in sicer: od 26. do 31. julija za vse upravičence;
3. podporo za mesec julij 1944 svojim civilnim internirancem, konfirirancem in sicer: od 2. do 3. avgusta za upravičence iz Ljubljane, od 6. do 10. avgusta za upravičence izven Ljubljane.

Med isplačevanjem podpor, se nove prošnje ne bodo reševale, niti dajala poslanja sirankam, temveč šele od 11. avgusta t. l. naprej.

Isplačevanje 1. avgusta odpade, a zaključuje se 10. avgusta 1944.

Upravičenci so dolžni predložiti te-le listine:

- a) osebno izkaznico;
- b) pošto svojega člana iz vojnega ujetništva, internacije oz. konfiracije, pisano aprila 1944; ako te nimajo, potem potrdilo hišnega lastnika (upravitelja), potrjeno od rajonske policijske stražnice (potrdilo občinskega urada za one izven Ljubljane) da se dolžni član družine še ni vrnil domov;

Kdor izmed upravičencev ne more priti osebno, lahko pooblasti pisмено kakšno zanesljivo osebo (oni izven Ljubljane n. pr. gg. župane, tajnike, uradnike prehrane), katerim naj se izroči tudi vse, kar je pod a) in b) označeno.

Ako občinski organ želi dvigniti pripadajoče prejemke za vse ali več upravičencev iz občine, se lahko za vse take člane, nahajajoče se v vojnem ujetništvu, internaciji ali konfiraciji, ki se še niso javili s pošto, napravi skupen seznam, potrjen od župana in tajnika s pripombo, da se dotičniki še niso vrnil domov.

Pripominja se, da se bo denar izdal edino proti predložiti navedenih dokumentov.

Družinam interniranih, konfiriranih ali priprtilih razvrščeni in nerazvrščeni uslužbenecv države, pokrajine ali drugih javnih in pomožnih ustanov, ne pripada niti preživnina niti sploh kakšna podpora pri tukajšnjem uradu.

Pokrajinski vojaški urad

Kaj predvajajo kinematografi

Technik in dospel.
Kino Sloga: »Kdo je oče?« Kmečka burka. Nastopajo: Ilse Werner, Hans Stüwe, Roma Bahn, Theodor Danegger, Beppo Brehm.

Kino Matica: »Titanic«. Film o največji pomorski katastrofi. V glavnih vlogah: E. Fürbringer, Elfriede Matzig in Sybille Schmitz.

Kino Union: »Materina ljubezna«. Učelky-Menzlova filmska umetnina z vrsto dramatičnih zapletov in krasno očrtanih značajev psihološko globoko zajeta snov je visoka pesem zlatemu materinskemu srcu. Ki premosti vse težave za dobrobit svojih otrok. Sodelujejo: Käthe Dorsch, Paul Hörbiger, Wolf Albach-Retty, Hans Holt, Gusti Huber, Rudolf Prack, Winnie Markus, Traudl Starck.

Kino Moste: »Stranpota«. Pastolovski film. V glavni vlogi Hans Albers.

Oddajniška skupina Jadransko Primorje RADIO LJUBLJANA

7.—10. Poročila v nemščini, 7.10.—9.: Jutrarnji pozdrav, Vmes 7.30.—7.40: Poročila v slovenščini, 9.—9.10 Poročila v nemščini, 12.00—12.30: Opoldanski koncert, 12.30—12.45: Poročila v nemščini in slovenščini, napoved sporeda, 12.45—14.00: Mali orkester vodi A. Dermelj, 14.—14.10: Poročila v nemščini, 14.10—15.: Vskakemu nekaj, 17.—17.15: Poročila v nemščini in slovenščini, 17.15—18.: Pisano polje, daj židane volje! 18.45—19.: Šegave besede — Zupane Lojze: O priveskah in novi slikarji, 19.—19.30: Šramel »Veseli Kranjci«, 19.30—19.45: Poročila v slovenščini, 19.45 do 20.: Aktualno predavanje (prenos), 20. do 20.15: Poročila v nemščini, 20.15—21.15: »Iz opernega sveta«. — Radijski orkester vodi D. M. Šijanec, pojejo: Manja Mlejnikova — sopran, Franja Golobova — alt, Julij Betetto — bas, 21.15—22.: Za vsakega nekaj, 22.00—22.15: Poročila v nemščini in napoved sporeda, 22.15—23.00: Glasba za lahko noč, 23.00—24.00: Prenos sporeda nemških radijskih postaj.

Nadomestilo za šipe

Noben večer, ko legamo k počitku, ne vemo, kaj nas čaka to noč. Ne bojte se, nočemo vas plašiti, saj strah k ničemu pametnemu ne pomaga. Treba pa je Ljubljancem venomer opozarjati, da izvršijo vse tisto, kar za primer nesreče zahteva protiletalska zaščita. »Pripravljen biti — to je več!« se glasi že staro pravilo, ki velja prav posebno za dandanašnje letalske napade.

Verjemanje, da bi bili Ljubljanci že s tem hudo prizadeti, ako bi se pri vsakem letalskem napadu zaradi eksplozije bomb razbila stekla v okenskih okvirih. Že zdaj je treba pomisliti, kaj bi storili v takem primeru. Možnost nabave novega stekla je zelo majhna. Treba bo torej okenske okvire zapreti z lepenco, z deskami ali podobnim. K temu vas opozarjamo, da lepence ali desk ne zabijate na okvire na notranji strani, temveč na zunanji, kjer ni kljuk, ki bi ovirale tako zadrževanje okenskih odprtín. S takšno pravilno namestitvijo kartona ali desk bo tudi doseženo, da čež ne bo zamakal sob, ker se bo deževnica odtokala na zunanji strani okna.

Toliko danes v premislek zastrašip. Vsa večer, ko ležete k počitku, preudarite to in ono reč, kaj bo kazalo storiti v primeru letalskega napada in po njem. Še enkrat: pripravljen biti — to je vse!

Boji na invazijskem bojišču

Berlin, 22. jul. Mednarodni informacijski urad javlja s invazijskega bojišča:

Britanci so nadaljevali včeraj ves dan intenzivna prizadevanja, da bi razširili predmostje vzhodno od reke Orne s dovolj novih oddelkov. V celoti je britansko vrhovno poveljstvo zbralo na vzhodnem bregu spodnje Orne 4 pehotne divizije, 3 divizije oklopnikov in razen tega še najmanj 3 nadaljnje samostojne oklopniske brigade poleg številnih skupin vojske, katerih edina naloga je bila razširiti britanske postojanke proti vzhodu in jugu. Med temi so tudi elitni oddelki, kakor na primer neka gardna oklopniska divizija in 2 kanadski pehotni diviziji. Razen tega je tudi še en padalski oddelki, ki velja kot posebno močna bojna enota, ki je nameščen na vzhodnem bregu reke Orne. Vsa britanska prizadevanja, da bi si pridobil nekaj nadaljnje ozemlja, so se izjavila tudi včeraj ob žilavem odporu nemške obrambe. Nemški oddelki so mogli pomembno ojačiti svoje postojanke z vrsto uspešnih protinapadov in očiščevalnih akcij. Britanske oklopniske divizije so težko nemške baterije z uspehom obstreljevale pri Cagnyju in Spoilersu, pri čemer je bilo uničenih 17 oklopnikov.

Zopet leteče bombe nad Anglijo

Amsterdam, 22. jul. Kakor je javil dopolnje radio London, so nadaljevali Nemci napade z letelimi bombami na južno Anglijo in londonsko področje.

Stockholm, 23. jul. Agencija Reuter javlja: V noči na soboto so nadaljevali Nemci napade leteljih bomb na južnoangelske proge in na področje Londona. Nastala je škoda in izgube.

Nepopisna evakuacijska zmeda v Londonu

Zeneva, 22. jul. O desorganizaciji pri evakuaciji londonskih otrok poroča dnevnik »Daily Telegraph«, ki pravi, da je v večini sprejemnih področij nemogoče dobiti za otroke stanovanja in da so bile evakuacijske oblasti prisiljene najeti v Yorku neko cerkev kot prenočišče. V Doncastru se je prebivalstvo branilo sprejeti otroke, ki so bili evakuirani. Pri odhodu iz Londona

Pričetek vošine borbe v Zedinjenih državah

Amsterdam, 23. jul. Senator Harry Truman je bil imenovan za demokratskega kandidata za podpredsednika Zedinjenih držav, javlja agencija Reuter iz Chicaga.

Zeneva, 23. jul. Poročila o demokratskem konvntu v Chicagu potrjujejo, da je prišlo v četrtek do ogorčenih borb za podpredsedstvo. Čeprav ni zmagal Wallace, je vendar dosegel s svojim posebnim nastopom zelo velik uspeh. Do ogorčenih borb je prišlo tudi pri formulaciji strankinega sporeda, ker so se demokrati iz južnih držav izjavili proti gotovim zahtevkom. Zastopniki južnih držav so bili prisiljeni opustiti svoje zahteve po nadvladbi belcev, na drugi strani pa so bile zahteve črncev o zakonu proti linčanju docela ignorirane.

Plutokracije socialne fraze

Zeneva, 22. jul. Angleška plutokracija je odkrila pod vplivom orožja »V« nove modrosti. Kadar obstoja v Angliji kak prišček, se prične plutokracija spominjati socialnih dolžnosti. Tako je izjavil minister za gradnjo letal sir Stafford Cripps na nekem zborovanju v Londonu, kakor poroča dnevnik »Daily Herald«: »Odlučujoči činitelj med nadrejenim in nameščencem naj bo ravnanje z nameščencem kot — človeškim bitim!« Z nameščencem naj ne postopajo kakor doslej, kakor z delom stroja ali članom nižjega plemena ali kaste z malo inteligence ali sploh brez nje. »Kar potrebujemo, je dejal sir Cripps, — je prvotstvo nameščentvu v zvezi s strokovno, nameščentvu naklonjeno personalno politiko.«

V 5. vojnem letu je namreč angleška plutokracija odkrila, da so nameščenci in delavci »človeška bitja« in da niso udje »nižjega plemena ali kaste«. To je jako zanimivo za socialno naziranje britanske plutokracije, ki se pa vedno izraža le v frazah.

Ugrabljenega člana južnoafriškega parlamenta

Johannisburg, 22. jul. DNB. Člana parlamenta F. E. Mentza, tajnika narodno-socialistične stranke so odpravili v petek zvečer ob 23. iz njegove hiše, poroča agencija Reuter. Mentz je pravkar prispeil v svojem avtomobilu domov. Napadlo ga je več mož, ga zvezalo in odvedlo v avto, ki je hitro odbrzel. Policija išče z orožništvom odvedlega poslanca.

Dvoženstvo v angleški vojski

Zeneva, 22. jul. V angleškem tisku se kopijejo tožbe o stalno padajoči morali v angleški vojski. Po nekem poročilu londonskega dnevnika »Daily Herald«, je izjavil neki sodnik v Manchesteru, da je dvoženstvo v angleški vojski v polnem cvetu. Število vojakov, ki so se poročili z ženami, ki so jim natvezili, da so samci, je izredno visoko.

Kratke vesti z vsega sveta

Berlin, 23. jul. Nemški prometni minister dr. ing. h. c. Julius Dörpmüller bo dopolnil 24. julija 75. leto starosti. Z njegovim imenom bo za vso bodočnost najozgej povezan dvig nemških železnic. Zasluge, ki si jih je pridobil za nemške železnice, so vredne najvišjega priznanja. Če izvršujejo nemške prometne naprave v petih letih vojne tako odlično svoje težke naloge, potem je to v veliki meri zaslug nemškega prometnega ministra.

Budimpešta, 23. jul. Za novega madžarskega poslanika v Zagrebu je bil imenovan dosegljivi madžarski konzul v Münchenu, Arnold van der Venne. Vodja tiskovnega oddelka zunanjega ministrstva Evgen Zilahi-Sobess je dobil položaj legacijskega svetnika.

Sofija, 23. jul. S sklepom vlade sta bila s 25. julijem ustavljena lista »Dnes« in »Večere«.

Stockholm, 22. jul. Kakor poroča »United Press«, je prispeel že prejšnji teden v Rim newyorški nadškof Spellman na konferenco s papežem.

Pariz, 22. j. Pariški tisk priporoča zaradi prevoznih težkoč vsem osebam, ki ne žive stalno v Parizu, naj zapuste glavno mesto.

je vladal nepopisen nered. List piše, da je mnogo otrok nosilo pakete, ki so bili težji kot otroci sami. Nadalje se je mnogo otrok »izgubilo«, ki so jih potem našli na raznih postajah in niso vedeli povedati, kateri skupini pripadajo.

Nemška zavrnitev Edena

Berlin, 23. jul. Letos v marcu je ušlo iz različnih taborišč v Nemčiji večje število angleških vojaških ujetnikov, ki pa so jih nemške oblasti zopet kmalu potovile in poslale nazaj v taborišča. Pri tem so ugotovili, da je bilo preprazeno načrtno podjetje, ki je bilo pripravljeno deloma v zvezi z inozemstvom. Pri ponovnem zajetju teh pobeglih vojaških ujetnikov so morale nemške varnostne sile zaradi odpora ali pookluzusa ponovnega pobeга večkrat uporabiti orožje, pri čemer je izgubilo življenje nekaj teh vojaških ujetnikov.

Nemška vlada je po svicarski vladi, obvestila o tem angleško vlado. Razen tega je objavila po zaključitvi preiskave dokončno poročilo. Medtem pa je izjavil brez strahu angleški zunanji minister Eden v spodnji zbornici, da so v Nemčiji umorili britanske vojaške ujetnike. Nemška vlada je preko Švice v neki izjavi najstarejšega zavrnila ta nekvificirani očitki britanskega zunanjega ministra. Nota ima naslednje besedilo:

Angleški zunanji minister je pedal 23. junija, ne da bi počakal na izid nemške preiskave, v tej zadevi izjavil, ki jo nemška vlada najstarejšega zavrnila. Zunanji ministru čezme, ki je prežela z bombami vojni proti civilnemu prebivalstvu, ki je s terorističnimi napadi na stanovanske predele, ki jih je v kulturni središču uničila desetisoče nemških žen in otrok, ki je napisal za »His Majesty's Service« uradno knjigo »Handbook of modern irregular warfare«, v kateri ukazuje dobesedno vsem angleškim vojakom, naj uporabljajo gansterske metode, da naj na primer naproti, ki leži brezbramben na tleh, izbijajo čoli ali pa mu razbijajo z kamenjem glavo, takemu zunanjemu ministru je treba odrediti moralno pravico, da v takih vprašanih sploh nastopa ali pa celo dviga obtožbo proti komurkoli. Zaradi tega nezahisanega zadržanja angleškega zunanjega ministra odklanja nemška vlada nadaljna sporočila v tej zadevi.

Potrčila o velikosti neposrednega davka zaradi odmere šilnine

Vsi upokojevci in upokojenke, ki jim likvidira pokojninske prejemke finančna direkcija v Ljubljani, naj čimprej prošjo za potrčila o velikosti neposrednega davka, ki jih bodo potrebovali ob vpisu svojih otrok v solo prihodnje šolsko leto zaradi odmere šilnine.

Prošnjam, kolkovanim s kolki za lir 6.— ali pa pisanim na taksem papirju za lir 6.—, naj prilože za vsako potrdilo, kolikor jih bodo potrebovali, za lir 6.— kolkov ali pa taksi papir za lir 6.—, kajti tudi za neoverjeni uradni prepis potrdila znaša državna taksa lir 4.—, 50% banovinska doklada lir 2.—, tedaj skupaj lir 6.—.

Tisti upokojevci in upokojenke, ki plačujejo razen uslužbenškega davka na svoje pokojninske prejemke tudi neposredni davek po kateri drugi davčni obliki, naj v svoji prošnji, naslovljeni na finančno direkcijo v Ljubljani, navedejo, pri kateri davčni upravi so obremenjeni za neposredni davek.

Med alarmom je prepezo pripravljati stvari, ki jih morate vzeti s seboj v zaklonišče. Prepričajte se vsak večer, če imate vse potrebno pripravljeno in pri roki. Tudi obleko imejte v bližini, ker se sicer lahko zgodi, da boste prišli v zaklonišče in ne pol oblečeni.

Obvestila

Obisk mladine v gostilnah. Uprava policije je po svojih organih ugotovila, da v gostinske obrate zahajajo maletniki in mladina izpod 18 let starosti in se vdajajo pijančevanju. Ne glede na to, da takšno ravnanje kvarno vpliva v zdravstvenem in moralnem oziru na mladino, tudi veljavni zakonski predpisi pod kaznivo prepovedujejo dajati osebam izpod 18 let starosti v javnih lokalih alkoholne pijače. Imetniki gostinskih obratov in stariši se opozarjajo na to. Mladini izpod 18 let je dovoljen dostop v gostinske obrate le v družbi roditeljev in odraslih sorodnikov. Uprava policije bo po svojih organih nadzorovala izvrševanje teh zakonskih določil.

Sola za otroške sestre-negovalke pri Higienem zavodu, oddelku za zdravstveno zaščito mater in otrok v Ljubljani, Lipljeva 3, sprejema do 10. avgusta 1944 prošnje za šolanje, ki morajo biti opremljene z izvirnimi dokumenti: rojstva, domovinstva in šolske predizobrazbe. Šolanje traja 12 mesecev ter se bo začelo 1. septembra t. l. Podrobni pogoji so razvidni iz razpisa šole v Službenem listu št. 54 z dne 19. VII. 1944.

Tečaj za ročno predenje se prične zopet dne 1. avgusta in bo trajal 14 dni. Tokrat se vrši tečaj popolne od 3. do 6. ure, oziroma se določa čas v sporazumu z udeleženci. V tem kratkem času se je mogoče naučiti predenja in mikanja raznih vrst volne in predelane stare, rabljene volne, kar je za današnje čase zelo važno. Kolovratki so udeleženkam za pouk na razpolago. Prijave dnevno od 9. do 12. ure na Zavodu za ženski domači obrt v Ljubljani, Dolenska 23, Oražnov dijaški dom.

Dotrpela je naša ljubljena mama, gospa

Cotman Ana

Pogreb drage pokojnice bo v ponedeljek 24. t. m. ob 4. uri popoldne z Zal, kapele sv. Jožefa, k Sv. Križu.

Ljubljana, dne 22. julija 1944.

ROBBINE COTMAN in ostalo sorodstvo

Protikomunistični val zajema tudi Gorenjsko

Gorenjski delavec se prebuja ter se zbira v obrambi proti tolovaškemu komunizmu

Protikomunistični val je zajel tudi gorenjsko delavstvo, ki se zbira na zborovanjih in ki ima priložnost, da se iz ust slovenskih govornikov prepriča o pravih namelih tolovaškega komunizma. Prejšnji teden so bili v vseh večjih in industrijskih krajih na Gorenjskem odlično obiskani sestanki delavstva, ki je z zanimanjem in pozornostjo poslušalo besede slovenskih govornikov. Namen teh sestankov je odkriti gorenjskim duševnim in ročnim delavcem vse resnico o komunizmu in tolovajstvu ter jih pozvati, da se mu upro z vso silo, kot en sam mož. Z veseljem je gorenjsko delavstvo poslušalo izvajanja E. Jožeta Gutovnika iz Meziške doline in G. Maksa Jana, tajnika protikomunistične delavske akcije iz Ljubljane. G. Gutovnik pozna iz lastne izkušnje tolovajstvo. Na lastni koži je čutil, kakšnih sredstev se poslužuje komunizem, da si v varljivosti gori pridobi pristave. Povedal je lahko delavstvu vse resnico, ki jo je dokazoval s številnimi konkretnimi primeri. S svojimi stvarnimi izvajanja je strgal krinko z obraza OF in pokazal, kaj je v bistvu ta organizacija. Toda G. Gutovnik je hotel pokazati tudi na vse tiste skrite male in družbe, ki se jih vodstvo tolovajstva poslužuje v izvajanju svojih temnih nakan. Govornik je doživel sam toliko spoznanj, da je lahko odprl oči vsem, ki se v nekem slepen idealizmu ljubimkajo s tolovaji. Lahko je razodel svojim poslušalcem, kako poplačujejo tolpe onim ljudem, ki jim pošiljajo v gozdove hrano, čevlje in obleko in ki so v svoji zaslepljenosti in kratkovidnosti prepričani, da koristijo svoji narodni stvari. Ob primernih prilikah so bili izvajani v gozd. Počili so strelci, s sodbo ali brez sodbe so bili likvidirani s strelom v tilnik. Ob sklepu svojih dokaznih izvajanj je Gutovnik pozval gorenjsko delavstvo, da odpre svoje oči in da izvaja zaključke iz grenkih spoznanj. Obenem je pozval svoje poslušalce, da pravočasno vstopijo v protikomunistično fronto in da sodelujejo z vsemi sredstvi pri iztrebljenju banditov, ki predstavljajo za Gorenjsko največji madež, najhujšo sramoto.

Gorenjsko delavstvo je z navdušenjem sprejelo Gutovnikove odkritostne besede. Zborovalcem si lahko čital z obraza, da so

razumeli govornikov poziv. Svojo hvalečnost so dokazali s spontanimi aplavzom. Ki je bil tako prepričljiv, da je dokazal pravilnost govornikovih besed in hkrati potrdil, da so te besede segle iz srca v srce.

Gorenjsko delavstvo pa je z intenzivno pozornostjo poslušalo tudi besede gospoda Maksa Jana, tajnika protikomunistične delavske akcije iz Ljubljane. Gosp. Jan je sam Gorenjec. Svojo učno dobo je opravil v jeseniški tovarni. Skozi dolga leta je živel kot delavec med delavci, spoznal delavsko gorje in se boril za delavske koristi. Pozneje se je popolnoma posvetil proučevanju delavskega vprašanja. Zato je G. Jan tem bolj pokažan, da je svojim tovarišem delavcem verodostojno, odkrito, srčno obrazložil pravo bistvo komunizma. V svojih izvajanjih je navajal primerov z Dolenjskega, kjer je še pred nekako pol-drogim letom lahko trdil dolenjski delavec: »Menj ni komunizem nevaren; doslej mi ni še nič škodoval.« Toda to zadrževanje je prenehalo, ko so po dolenjskih gričih zagorele vasi in hiše, zažgane nestete žage, ko so bili ustreljeni in umorjeni od bratske roke desetstotice slovenskih rojakov.

Dolenjski delavec je šele ob svitu ognja, ki je pokončal slovenske domačije, ob krvavi vihri, ki je zajela prelepo Dolenjsko, spoznal, kaj je komunizem, kaj je OF, ki je le orodje za komunistična nasilstva in prevratna prizadevanja. Ljudem, ki so bili pahnjeni v toliko nesrečo, ni preostalo drugega, kakor samcobramba. Možeje in fantje so se strinili v vaških stražah, da branijo dom in rod, da očuvajo svoje življenje in imetje, da varujejo svoje žene in deca. Vaske straže so bile tista osnova, iz katere so po 8. septembru vznikli domobranci.

Komunistično zlo pa je zajelo tudi Gorenjsko. Tudi gorenjski kmet in delavec čutila gorje, ki mu ga je v težkih dneh pripravil komunizem z lažno krinko OF. Po Gorenjskem so nekateri mnenja, da komunizem Gorenjcem ni škodljiv. Toda G. Jan je prikazal gorenjskemu delavcu pravo, nepopadno sliko o usodi, ki je namenjena delavstvu v sovjetski socialistični

republikli. Navajal je dokaze za to, da so vse komunistične obljube delavstvu samo gradovi v sive oblake. Komunizem je imel precej časa, da bi bil lahko izboljšal stanje delavstva. Toda tega ni storil, ker ni mogel. Je pa tudi v bistvu komunizma, da noče in ne sme rešiti delavskega vprašanja, ker bi bil potem konec pravih skritih namenov komunističnega terorizma in oblastičelnosti. Govornik je povdarjal, da je v novi Evropi, ki se organizira, zagotovljen vsem narodom prostor, ki jim pripada po sodelovanju in življenjski upravičenosti. Gorenjsko delavstvo spoznava pravo bistvo tolovaškega komunizma, ki ne bo nikoli zmigal. Njegova dolžnost je, da se odzove klicu, ki prihaja, da se postavi v službo borbe proti komunizmu, da stavi na razpolago vse svoje sile, vse svoje sposobnosti za uničenje boljše sveta in njegovega zvestega sluge — plutokracije.

Prepričevalne besede g. Jana so gorenjsko delavstvo globoko prevzele. Padle so na rodovitna tla in pokazale gorenjskemu delavstvu pot do resnice, ki mu prinaša novo, lepše življenje, ki je daleč stran od komunizma. Gorenjski delavci so vzklicali G. Janu ter izražali mnenje da so slična pojasmilna predavanja koristna in v resnih časih tudi zelo potrebna. Hkrati pa je bila izražena tudi želja, da se je treba vreči v boj proti komunizmu, lažni OF in gozdni tolovajem z vso energijo in z vsemi razpoložljivimi sredstvi. Boj je treba nadaljevati do zmagovitega konca, dokler ne bo iztrebljena poslednja tolovaška skupina. Gorenjsko delavstvo je izpregovorilo. Izpregovorilo je tako, da bodo na široko odprli svoja usta v začenju vsi oni nesrečneži, ki so se zatekli v gozdove, da postanejo z ropanjem, uničevanjem in streljanjem lastnih bratov grobokopi svojega ljudstva in ki so s tem razdelili svoje kajnovsko bistvo.

Gorenjsko delavstvo se zbira v obrambi in napredni fronti, ki se zgrinja v mogočnem protikomunističnem valu. Tudi gorenjski delavec se prebuja in se pridružuje sobratom v boju proti največjemu sovražniku našega rodu in naše zemlje. Tudi gorenjski delavec ve danes, da je ta sovražnik skrit po gozdovih, od koder napada, ubija in upropašča svoje lastne brate.

Odlikovanje najhrabrejšim med hrabrimi

K zgodovini odlikovanja železnega križa

Slehermi dan čujemo in čitamo o višjih in nižjih odlikovanjih, s katerimi so bili odlikovani hrabri borci v sedanji vojni za oblikovanje nove Evrope. Malokdo pa se pri tem povpraša, od kje je vpeljan odlikovati junaške bore za njihova čela s posebnim vidnim priznanjem.

Podeljevanje odlikovanj sega v srednji vek in ima svoj izvor v srednjeveških posevtnih in duhovskih redovnih organizacijah, ki so bile ustanovljene z grešnimi cilji, katere so želele doseči z doživetimi pravili. Piva take družbe so pričeli organizirati za časa križarskih vojn. V pravilih teh družb so bili navedeni posebni znaki za posamezne funkcionarje, ki so se razlikovali med seboj po činu in položaju. Navadno so bili navedeni v pravih trije znaki za tri vrste redov funkcionarjev. Prvi znak ali red so nosili vrhovni voditelji, drugi takovani komunisti višji funkcionarji in tretji navadni vitezi. Oblika teh redov je bila po večini polobna križa v raznih barvah in velikinah.

Po razpadu teh organizacij so prevzeli njihova posestva večinoma posevtni vladarji, ki so prevzeli z njimi tudi pravico podeljevanja odlikovanj z redovi. Zato so bila prva posvetna odlikovanja najožje povezana z vladarjevo osebo, ki jih je podeljevala zaslužnim vojakom in plemičem v znak posebnega priznanja in naklonjenosti, da bi jih čim bolj priklenila na napredek in razvoj vladarske hiše. V 18. stoletju so že sestavili prve pravilnike za podeljevanje odlikovanj za zasluge. Dočim so bila do francoske revolucije vezana odlikovanja na plemstvo ali visoko duhovniško službo, pa so pričeli podeljevati med napoleonskimi vojnami zaslužne križe in kolajne tudi zaslužnim mečem iz vrst preprostega naroda. Posebni pravilniki so urejali podeljevanje odlikovanj raznih stopenj za vojaške in državljanske zasluge. Sprva so podeljevali samo tri vrste odlikovanj. Pozneje so uvedli še dve vrsti vrsti, tako da so bila razdeljena skraj vsa odlikovanja v pet stopenj. Najvišje odlikovanje je bilo združeno z nosno širokega trakalente preko rame in s pripeto veliko zvezdo

na prahu. Sledečo stopnjo odlikovanja so nosili na traku okoli vratu in malo zvezdo na prsih. Tretje, najnižje odlikovanje so nosili na traku pripetem na prsih, ali pa v gumbnici.

Danes zanima našo javnost predvsem odlikovanje nemškega železnega križa, s katerim odlikuje rajh svoje zaslužne vojaške. To odlikovanje je ustanovil pruski kralj Friderik Viljem III. 10. marca 1813. Odlikovanje je imelo samo prvo in drugo stopnjo in ga je bilo mogoče prejeti samo za vojaške zasluge v teku vojne, katere letnica je vtisnjena na odlikovanju. Prvi odlikovanec z železnim križem II. razreda je bil major von Borkde. Z železnim križem prve stopnje je bil prvi odlikovan voditelj nemških prostovoljcev v napoleonskih vojnah, major von Hellwig. V osvoboditeljskih vojnah proti Napoleonu je bilo podeljenih vsega skupaj 635 železnih križev prve stopnje in 9130 druge stopnje. V francosko-nemški vojni leta 1870-71. je število odlikovanih že naraslo na 1304 odlikovanih prve stopnje in 43.005 druge stopnje. V prvi svetovni vojni je doseglo število odlikovanih sprva desetmilijskone nemške vojske 218.000 z železnim križem prve stopnje in 5.156.000 druge stopnje.

Ob izbruhu druge svetovne vojne je Führer obnovil odlikovanje železnega križa in mu podal značaj vsenemškega odlikovanja, dočim je bil dotlej vsaj še teoretično samo odlikovanje pruskega kraljevstva. Istočasno je uvedel Führer spojke k železnemu križu iz vrste svetovne vojne in ustanovil novi razred Viteškega železnega križa. V teku poteka druge svetovne vojne je spopolnil Führer odlikovanje železnega križa še z uvedbo novih stopenj v obliki železnega križa s hrastovim listom, železnega križa z meči in železnega križa z brijanti. Ta poslednja tri vrste odlikovanja so namenjena najhrabrejšim med hrabrimi in dičijo danes prva največjih in najbolj zaslužnih nemških borec; od najvišjih, vojaških voditeljev do navadnih vojakov, ki so v veliki borbi za očuvanje evropske civilizacije in izgraditve novega reda doprinesli čudeže junaštva, katerim se divj ves svet.

Fantastičen apetit ameriškega imperializma

Pravljice o vplivnih sferah za obvladanje sveta — Evropa naj bi bila ponížana na stopnjo deklet boljševiskih, židovskih in plutokratskih oblastnikov

Ameriški imperializem goji zelo bujno fantazijo. Zmerom bolj se odkriva njegov izpričan obraz, zmerom iznova se čutijo obrisi nenavadnega apetita. Zelo poučna so v tem pogledu priznanja demokratičnega časnika »Chicago Sun«, ki je zelo blizu Rooseveltu. V raznih člankih, ki so izšli v omenjenem časniku, se odkrito napoveduje, da je treba postaviti nevtiralne države pred zelo resne odločitve. Ne gre samo za pritiske gospodarskega ali političnega značaja; ne samo za izvorne omejitve ali nepriznanja dejanja, naperjena proti Nemčiji. »Chicago Sun« piše povsem jasno in brez ovinkov, da bo usoda nevtiralnih držav ter vseh onih narodov, ki pomagajo zavezniškim, odločala tudi v bodočnosti po končanem miru v Ameriki in Sovjetiji. Washington in Moskva bosta po napovedih navedenega lista po mili volji izvedla novo ureditev sveta. To pomeni, da imata v načrtu razdelitev sveta v dve veliki vplivni sferi. Praktično pomeni ta razdelitev nasilno vladstvo nad vsemi onimi državami, ki ležijo med obema sferama brez ozira na to, če so te države v zavezniškem, nevtralnem ali sovražnem odnosu.

»Chicago Sun« piše popolnoma odkrito: »Pri novi ureditvi sveta, ki jo bomo izvedli, ne bo dovoljen nobeni državi stati ob strani ali pa živeti zase.« Zaradi tega propagira vlada USA zmerom vidneje med lastnim prebivalstvom misel o omrežju povezanih anglosaških boljševiskih oporišč, razsejanih po vsem svetu.

V listu »Journal American« obravnava generalni major Barrows ta problem in odkriva pri tem »dalekosežne« načrte za obvladanje vsega sveta po zavezniškem oporiščnem sistemu. Pri tem opozarja, da so Združene države ameriške že najele celo vrsto oporišč, ki lahko »ščitijo« atlantsko obalo zapadne poloble. Na silen način naj bi se preko vseh svetovnih morij razpredla mreža varnostnih in utrjenih točk. Z nezadržanim cinizmom terja Barrows, da se ta področja, ki naj jih USA zasedejo, službe, ne anektirajo in da se Združenim državam ameriškim ne priključijo, ker bi s tem nastali preveliki stroški in ker bi morale USA prevzeti odgovornost tudi za njihovo prebivalstvo in prehrano. Po tej čudoviti miselnosti zadošča za USA vojaška zasedba in gospodarsko izkoriščanje. Čemu bi po nepotrebnem zgrnele te zemlje na rame ameriškega davkoplačevalca kakor je n. pr. danes primer s Portorikom?

Tudi je za apetit ameriškega imperializma značilna napoved generalnega poročnika Barrowsa, da se ne zadoščajo dosedanja oporišča USA ter zavezniškim, temveč da je treba v vseh delih sveta urediti še mnogo sličnih oporišč in letalskih središč. Ta oporišča bo treba po večini graditi na področju tujih držav, ki bodo morale odstopiti te oporiščne točke po dogovorjenih zakupnih pogodbah. Kot primer za takšna oporišča navaja Barrows celo Gibraltar. Takšnih »Gibraltarjev« bo po neverjetnih ekscitiranih načrtih ameriških mogotcev treba »še mnogo, mnogo«. Američani ne skrivajo svojih neizmernih želja in pravijo, da bodo morala preiti po večini takšna oporišča v interesno sfero Amerike. Barrows dodaja odkritosrčno in naduto, da je Anglija z odstopom raznih oporišč Združenim državam ameriškim pokazala pot, ki jo bodo morali v bodoče nastopiti tudi drugi narodi. Zaradi tega je priporočljivo, da sledijo vsi prizadeti narodi »modremu« britanskemu zgledu.

Slične fantastične skoke vsebuje tudi nedavno natisnjena knjiga Rooseveltovega »dvornega novinarja« Walterja Lippmanna. Naslov knjige je »Vojni cilji in USA«. Po Lippmannovih »načrtih« bodo tvorila tri do štiri svetovno politična območja podlaga nove svetovne organizacije. Prvi krog naj bi se naslanjal na USA in Anglijo, drugi krog na Sovjetsko Rusijo, tretji na Kitajsko, četrty pa po možnosti na muslimanski ozidroma indijski svet. Vojaško zavezništvo med USA, Anglijo, Sovjetsko Rusijo in Kitajsko naj bi predstavljalo okostje, ki naj bi bila na njem zgrajena bodoča svetovna oblast. Prvo območje bi bilo Atlantsko območje, kjer naj bi uveljavljali svojo oblast USA ter Velika Britanija ob prevladujoči moči USA. V to območje bi spadale tudi Kanada, Južna Amerika ter razni obrobni deli severne, zapadne in južne Evrope, Švedska, Norveška, Nizozemska, Francija, Švica, Italija, Grčija ter severna in zapadna Afrika. Liberjo naj bi anektirala USA. Značilno je, da Lippmann ne označuje natančno sovjetskega območja. Namiguje pa, da bi prišel ostali del Evrope in Srednjega vzhoda v sovjetsko vplivno področje. Osrednja Evropa, Finska, Baltik, Poljska, Madžarska, balkanske države (z izjemo Grčije)

in Turčija naj bi bili po izključnim sovjetskim vodstvom.

Slične fantastične misli razvija tudi angleški novinar Negley Farson v članku, ki je bil objavljen v dnevniku »Daily Mail«. Farson poudarja, da je sovjetske cilje dokaj lahko spoznati, in prostodušno priznava, da nimajo demokracije niti najmanjši možnosti ali namena, da bi se tem sovjetiskim ciljem postavile po robu. Obvladanje Vzhodnega morja in prost dohod k Atlantiku sta med osnovnimi cilji Sovjetov, ki bi si radi zagotovili prevlado na vsem tem področju z izgradnjo Königsberga v največje sovjetsko pomorsko oporišče na Vzhodnem morju, z zasidranjem na internacionaliziranem Kielskem kanalu, zasedbo Alandskih otokov in prostim prehodom skozi severno Finsko. Glede Turčije meni Farson, da ni sama v stanju čuvati Dardanele, tako da so sovjeti upravičeno vztrajajo na tem, da se dogovor v Montreauxu revidira.

Te bodočnosti fantazije sovražnikov Evrope bodo tudi poslednjemu Evropcu odprle oči glede usode, ki ji bo radi nartpili Evropi preokantisti! in mogotci, ki jim je pač vseeno, če ponizajo Evropo na stopnjo deklet boljševiskih, židovskih in plutokratskih imperialističnih nakan.

Bela hiša v službi plutokratske oligarhije

Med igranjem pokerja in popivanjem viskija odločajo o usodi ameriškega ljudstva

Po zaključku prve svetovne vojne so se nadaljevali zlati časi ameriških plutokratov, ki so do dna pokvarili ves ameriški upravni stroj. Republikanski predsedniki, ki so sledili predsedniku Wilsonu, so spreminjali Belo hišo v pravo »jamo razbojnikov«, kakor ugotavljajo nekateri nepristranski kritiki ameriških političnih in gospodarskih prilik v zadnjih 25 letih. Gvi med njimi, Warren G. Harding, ki je prevzel težko in odgovorno dediščino posledice vojne politike svojega svetohiljskega demokratskega prednika, je bil osebnostno sicer čisto prijeten pijanček in kaj vesel človek. Ko je zapuščal Belo hišo, je bil preobremenjen s škandali in korupcijskimi zadevami največjega obsega. Njegov naslednik Calvin Coolidge ga je v tem oziru še prekosil in bil čisto brezmočna lutka v rokah agentov plutokratske oligarhije Mellona in Morronea. Oba pa je v vsakem pogledu še posekel Herbert Hoover, ki je bil pred vojno obtočen pred angleškim sodiščem zaradi prodaje izmišljenih in nikdar obstoječih rudnikov nekje v srednji Afriki.

O Hardingu pravijo poznavalci ameriških prilik, da osebnost sicer ni bil ravno slab človek, ali v vsakem pogledu popolna ničla. O Coolidgeu je napisal senator Mac Cormick, da je pravi vzor beda in med milijoni ameriških republikancev sigurno najbolj omejen človek. Ko je bil Coolidge še podpredsednik, ni imel v vsem Washingtonu kljub svojem visokemu položaju drugega prijatelja kakor senatorja Franka B. Kellogga. Zato ga je tudi po svoji izvolitvi za predsednika Združenih držav takoj imenoval za ministra. Coolidge je bil čisto v rokah Morganovega zapupnika Thomasa Lamonta. Brez njegovega prehodnega pristanka ni podpisal nobene akta in sklical nobene konference. Coolidge je zaslovel v ameriški javnosti

posebno po svojih člankih, ki so jih objavljali ameriški listi navadno v nedeljskih številkih. Ti članki so bili pravi cvetober nemogočih bedastov. Posebno veselost je vzbudila vrsta člankov izpod Coolidgeovega peresa pod naslovom: »Sovražniki republike — ali bodo rdečkariji posilili naše dijakinje, če se priklonijo do oblasti?«

Harding, Coolidge in Herbert Hoover so bili slepo orodje plutokratske oligarhije, ki jih je izabljala na najbolj prostaški način. Slediti so morali njenim navodilom, ki so bila prilično sledeča: Nobenih preiskav in neprilik zaradi prekomernih vojnih dohodkov in goljufij pri vojnih dobavah, znižanje davkov na vojne dobičke in končno nobenih socialnih ukrepov v prid ameriškim delavcem, farmerjem in vojnim veterantom, če bi bili v zvezi z novimi davčnimi bremenmi.

Hardingovo Izvolitev za predsednika Združenih držav je pripravila in financirala Rockefellerjeva Standard Oil Company, s katero je bil v poslovnih zvezah že izza svoje mladosti, ko je izdaljo po njenem narečilu in za njen račun nek protidelavsko usmerjen listič v Ohiju. S petrolejem in nafto je bil povezan potem vse svoje življenje in je povsem razumljivo, da je po obeh smrtela tudi vsa njegova politika. Za časa Hardingovega predsednikovanja je bil izvoljen za podpredsednika Združenih držav Coolidge, ki je bil od prvega koraka v politiko v službi Morganovcev in njihovih koncernov.

Finančno ministrstvo v Hardingovi vladi je prevzel Andrew v Mellon, peti najbogatejši mož v Združenih državah. Zunanji minister je postal stari Rockefellerjev odvetnik Charles Hughes, ki je spremenil ameriško zunanje ministrstvo v izpostavo Standard Oil Companyje. Mellon in Hughes sta roko v roki vodila zunanjo in finančno

politiko Združenih držav tako, kakor so narekivale želje ameriške plutokratske oligarhije, ki so ji bile koristi ameriškega ljudstva in blagor človeštva deveta briga. Za vojnega ministra so postavili borznega mešetarja, senatorja Weecksa, ki je zaslovel po tveganih borznih poslih za račun Morganovcev. V poštno ministrstvo se je vselil Rockefellerjev odvetnik in strokovnjak za letalske družbe, katerih delniške večine so bile v rokah Standard Oil Companyje. Ta mož, Willy Hays, je v nekaj mesecih zadušil vse manjše družbe za letalski promet ter dosledno izročil vse državne poštne linije samo letalskim družbam, ki so bile last Standard Oil Companyje, olnosno njegovega delodajalca Rockefellerja.

Herbert Hoover je prevzel ministrstvo trgovine. Poleg te javne vlade je obstojala za Hardingovega predsedovanja še posebna, tako imenovana »pokerska vlada«, ki je zasedala sleherni večer v zasebnih prostorih Bele hiše in reševala najbolj važna politična in gospodarska vprašanja Združenih držav med igranjem pokerja in popivanjem viskija. Gospode seveda ni prav nič motilo, da je bil takrat viski najstrožje prepovedana pijača za navadne ameriške državljane, ki so se zastrupljali v množicah s pitjem metilalkohola. Hughes je kot zunanji minister uredil plačevanje angleških in francoskih vojnih dolgov tako, da so zaslužili velebogataši nove stotine milijonov dolarjev na račun državne blagajne. Vojni minister Weeckes je širokogrudno odstopil državna zemljišča z vrele nafte, ki so prihranjeni za potrebe ameriške suhozemske vojske in vojne mornarice Standard Oil Companyji. Generalni državni pravdnik Dougherty je ustavlil vse sodne preiskave in postopke proti raznim plutokratskim vojnim dobičkarjem. Z neposredno vmeno pa je pričel preganjati na vse štiri ameriške delavske strokovne organizacije in metati zaslužne delavske strokovne volitelje v preiskovalne zapore in kaznilnice. Minister trgovine Herbert Hoover je mirne duše spremenil svoje ministrstvo v osrednjo pisarno plutokratskih industrijskih in bančnih koncernov ter trustov. V sporazumu s sladkornim trustom je uradno napovedal izredno slabo letno sladkorne pese. Povzročil je velik dvig cen sladkorja in sladkorni magnati so zaslužili v treh mesecih 55 milijonov dolarjev čistega dobička. Izdelal je tudi nove uvozne

carine, ki je zaščitila ameriško veleindustrijo s kitajskim zaščitnim carinskim zidom. Zato ji lahko izplača Mellonov aluminijev koncern, ki izdeluje aluminijasto posodo, za leto 1923. kar 1500 odstotkov dividende.

Finančni minister Mellon je ungaljal prave čudeže v korist svojim plutokratskim prijateljem. V dobrem letu je črtal za šest milijard dolarjev zaostalih davkov, ki bi jih morali odrajtati plutokrati na račun svojih vojnih in povojnih dobičkov. Načrt za ta odpis je izdelal Parker Gilbert, so lastnik enega izmed največjih Morganovih koncernov. Zato pa je Mellon na drugi strani mirne duše povisil davke na potrošnje, ki ga plačujejo široki sloji ameriškega ljudstva. Za ministrovanja Mellona je sedelo v Washingtonu okrog 23.000 ovetnikov, knjigovodij in davčnih strokovnjakov, ki so zbirali in urejali gradivo za odpis davkov plutokratske oligarhije. Dogajali so se najbolj nemogoči primeri. Tako je prodal William Thompson svoj rudnik činka, ki ga je kupil l. 1913. za 10.000 dolarjev, leta 1921. za 600.000 dolarjev. Plačal je pravilno davek na prirestek vrednosti, ki pa mu ga je nekaj mesecev pozneje finančni minister Mellon vrnil z izjavo, da je bil rudnik vreden prav za prav že leta 1913. 600.000 dolarjev. Mellon sam si je ukazal izplačati iz državne blagajne na račun preveč vplačanih davkov v gotovini 404.000 dolarjev.

Dočim je spjala država s toliko dorežljivostjo milijone in milijone v blagajne plutokratov, pa so v težavah se nahajajoči kmetijski posestniki zaman prdili za najnujnejšo državno pomoč. Prav tako so našle na gluha ušesa brezposelni vojaki iz svetovne vojne, ko so zahtevali, naj jim država vendar še izplača tako svezano zagotovljeno odpravnino za vojno službo. Finančni minister Mellon, ki je poklonil plutokratu in enem letu šest milijard dolarjev, jih je odpravil z izjavo v kongresu, da bi izpolnitev njihovih zahtev ogražala finančno ravnotežje državnega proračuna. Prosil pa so vsega skupaj 600 milijonov dolarjev odpravnine. Mellon je s tem samo še enkrat znova potrdil, da se morajo še tako važne življenjske potrebe in zahteve ameriškega ljudstva vedno brezpozorno podrediti koristim plutokratske oligarhije, ki smatra tako državo kakor ljudstvo samo za predmet svojih izkoriščevalnih spekulacij in načrtov.

Udarni bataljoni slovenskih domobrancev so dali svoj odgovor

Po Ljubljani krožijo zmerom najrazličnejše čenče in govorice. Kdo bi se z njimi ukvarjal. Najboljši odgovor so dali udarni bataljoni slovenskih domobrancev, pred katerimi čutijo komunisti smuten strah. Kjer koli se pojavijo, se tolovaške skupine hipoma razbežijo.

Borbena nemšč komunistov se je pokazala med drugim tudi ob pojavu udarnega bataljona slovenskih domobrancev na Dvoru pri Žužembekcu. Domobranci so se jim prijavili in jih obveščeno, da so tam zbrane skupine tolovajev. Med njimi so bili tudi prisilni mobiliziranci, ki so jih komunisti polovili v litijski okolič. Domobranci so dobro prečitali svoj napadalni načrt in ga odlično izvedli. Komunistom ni preostalo drugega, kakor da so se po prvem majhnem spopadu razkropili na vse smeri. 132 tolovajev je obležalo na bojišču, dočim so bili med domobranci samo trije ranjeni. Plan je bil nenačuden. Domobranci so prišli v posest 20 voz raznega blaga. Odkrili so tudi velike zaloge živil, med drugim na tisoče jajc, ki so jih tolovaji pobrali kmetom, in okoli 5.000 kg pšenice. Domobranci so nakradene stvari vrnili kmetom. Značilno je, da so se tudi to pot, kakor zmerom v sličnih primerih, »poslovili« od komunistov prisilni mobiliziranci, ki jim je bil pojav domobranskega udarnega bataljona zelo dobrodošel, saj so v prvem ugodnem trenutku prešli na stran domobrancev ter izjavili, da se hočejo boriti proti komunistom.

Velika blamaža na Dvoru pri Žužembekcu

je zelo razočarala komunistične prveke, ki so iskali krivce. Med seboj jih niso našli. Zato so se znesli nad nedolžnim dvorskim prebivalstvom. Zbrali so skupaj žene in otroke, ki so jih polovili po dvorskih domačijah. Žene in otroke so obstopili komunistični stražarji, ki so jih odvedli proti Stični. Med ženami jih je bilo precej, ki niso morale niti prav obleči. Kruto so jih nagajali preko Stične. Tako se je znašlo v zavetju domobrancev 35 nesrečnih žrtev komunistične brezobzirnosti, ki so morali v trpljenje zaradi komunističnega poraza na Dvoru. Domobranci so jih prijazno sprejeli ter jih izpraševali o podrobnostih komunističnega maščevanja. Odvedli so begunce v Ljubljano, kjer so dobili pomoč in podporo v kmečkih pisarni v Kolodvorski ulici.

Ukaz za izgon je izdal poveljnik »Korpusa« zloglasni Cmogorec Pero. Niso jim pa povedali, da bodo izgnani, temveč so jim zatrjevali, da grejo na sestanek. Menili so pač, da grejo na miting. Komunisti so s tem postopanjem napravili novo neumnost. Tako so Ljubljenci sedaj lahko izvedeli iz ust beguncem, kako sijajno živijo komunistični »štabovci« na račun izropanih kmetov, dočim se morajo navadni komunisti in prisilni mobiliziranci zadrževati z nezabljeno zelenjavo. Tudi so povedali, da so morali zato na pot grenkega begunstva, da ni »štabovcem«, ki imajo vsak dan na razpolago obilo nakradene mesa, ničesar manjka pri razkošnem svatovanju razpizpiga Pera.

Talijina vrata se zapirajo...

Ob smrti režiserja J. Koviča - V Operi „Carmen“ s Karličevom in Uršičem

Talija se pripravila na počitnice. Vrata svojega dramskega hrama po napovedi že zapira. V pasjih dneh smo že, pa je v njih težko vzdržati. Tudi umetnosti ne prizanašajo. Kvaliteta oblikovanja čuti nasledke. Tudi igralci so že potrebni odliha. Operne predstave se bodo še nadaljevale.

Ob sklepu pa se je nekaj pretrgalo v Talijinem svetličku. Naša srca so onemela. Talija se je globoko sklonila in vrčce poljubila do smrti zvestega si sina. Koliko jih je, ki so ji bili tako otroško odani? Kadar je govoril o teatru, si čutil, kako ves drhti, kako polje v njegovih žilah pristna odrska kri, kako bi z lahkoto žrtvoval v njegovi življenju za vsižene umetnostne ideale. Nisem zlepa srečal v življenju sloveca, ki bi bil tako idealno, nesebično služil odrski umetnosti. In vsakega njegovega utripa, iz vsega njegovega bistva je kričalo in vpilo: Teater...

Kadar je zasnoval svoj lik, se je pogolbil vanj. V tem trenutku je prenehal zanj vse drugo življenje. Razčlenil je poteze na njem, klesal in izboljševal jih je kakor kipar. V duhu je že bil na odru; samega sebe je videl na njem. Včasih si imel pri njem vtis, ko da improvizira. Bridka zmotja je to. Sleherno kretno, najmanjši drhtiljak na obrazu, najdrobnejši odtenek je pretental. Potem pa je zaigral tako, da te je premetil v sodbi v njegovi igri. Nikar govoriti o improvizaciji. Jože Kovič je bil pretemeljiti, pregorel Talijin služabnik, da bi se ji s takšnim ravnanjem izneveril.

pred leti je bilo najlepše priznanje njegovemu teatralnemu idealizmu. Tedaj je ves žarel od sreče.

Jože Kovič je bil v svoji stroki trdno podkovan. Pri organizaciji predstav so mu bili zelo pri srcu Cankar, Shakespeare, Molière, Gogolj, Golloni itd. Na ljubljanskem dramskem odru je zrežiral med drugim Strindbergovega »Očeta«, Goldonijeva »Kavarnico«, L. Fuldov »Ognjenik«, Juda zanj, ki je bil navajen zrežirati v sezoni na destine del, je bilo vse to premlalo. Njegov stvarjalni duh si je želel vzletati. In to je bistvo pravega umetnika, ta zmeri sili k ustvarjanju. Omahnil je s tisoči zamislov v svojem srcu.

J. Kovič se je izkazal tudi kot operni režiser. Na mariborskem odru je pripravil več lepih opernih predstav, ki so izkazale J. Kovičeve vsestranske sposobnosti in odlično uporabnost.

Z drevesa slovenske gledališke kulture je padel zlahten sad. Poln soka je bil in dobrote. Zakaj smo morali to doživeti...

igral. Don Jose je seveda zahtevnejša partija. Ker se A. Uršič razvija v smeri dramatične stroke, so ga pritegnili k sodelovanju v navedeni operi. Tiba je upokojiti, da je don Jose druga Uršičeva opera na vloga. Za pripravo mu je bil odmerjen izjemno kratek rok. Z izredno pridnostjo se mu je posrečilo, da je vsaj v glavnem prebrodil težave, ki so povezane z interpretacijo naporne vloge. Marsikaj je na njegovem don Joseju še pomnjkjivega. Glasovno ter igralsko so potrebni zlasti v tretji in četrti sliki bolj dramatični podarki. Igralski izraz v sklepih sliki je treba poglobiti, docelati. Verjetno bo Uršič ob soigri s Kugejevo uspešnejši. Vsekakor je pokazal njegov drugi operni interpretacijski poizkus resnobno, zadovoljivo, pričljive izvajalne postavke. Smiselno sojanje, upopolnjevanje pevskega izraza, ki potrebuje uravnovešenosti v vseh legah, še skrbnejša pažnja igralškemu oblikom, ki bodo pridobivale na uglednosti z odrosko prakso samo, so osnovne važnosti za boljše uspehe. Občinstvo je A. Uršiču izražalo svojo pohvalo. V drugi sliki je doživljal prirčno priznanje pri odprtem oču. Tudi šopke je prejel in darila, ki nuj natarjenega pevca izpodbujajo k lastni, napredku in rastoči ljubezni do odra.

Poseben čar je dobila predstava po sodelovanju E. Karličeve, ki je idealno Carmen. Omeniti je še Ribičevo, ki je žela za gnljivo Michelin sprev v tretji sliki aplavz pri odprti sceni. Poličevo, Kržetovo, Lupšo, Bolizerja in Modesta Saincna, Janka, ki je s svojim toerskim spevom iznova navdušil poslušalce. Langusova je dobrega Mortaleša, mlađega Rakovca, ki razpolaga s prijetnim liričnim tenorjem.

Godbeniki, zbor in balet s Bravničarjevo, Japljevo in Pogačarjem kot solisti so s svojim skrbnim, preizkusnim izvajanjem pripeljali dragocen delež k celotnemu uspehu.

Tudi Opera jadra h kraju sezone. V nedeljo 16. julija je bila 30. predstava »Melodij srec«. Ljubljana si želi v težkih časih tudi vedrine, toplote, Obojega je precej v tej domači opereti, ki se je razvedrila potrebnemu občinstvu zelo priljubila. Sodelujoči so bili v dobri formi, kar velja zlasti za vodilne igralke ter igralce (Baukarova, Barbičeva, Belizar Saincin, Modest Saincin itd.), ki so bili večkrat deležni aplavza pri odprtem odru.

»Mrtve oči« so hvaležni juljski vročini mikavne za svoje operno občinstvo, ki ne štedi s priznanjem Heybalovi, Janku in drugim glavnim sodelujočim.

Četrtekova predstava Bizetove opere »Carmen« zasluži pozornost zaradi prvega nastopa tenorista A. Uršiča v vlogi narednika dona Joseja. Uršič nam je prvič zapel z opernega odra kot Franjo v »Grenjskem slavčku«. Dobro je pel, dobro

Ljubljančani si „odkrili“ gledališče...

Rekorden obisk v gledališču in kinematografih

Rek, da med vojno molčijo Muze, je zastarel. Večkrat smo že imeli priliko v veseljem ugotoviti, da kulturno življenje pri nas v zadnjih letih ni zamrlo. Nastopile so celo nekatere razveseljive spremembe. Tako se so ljudje z večjo ljubeznijo oklebrili knjig in začeli bolj ceniti plemenito zabavo, res pravo duševno hrano, medtem ko so prejšnje čase dajali prednost plehkemu razvedrilu. Tedaj niso imeli časa za gledališče, a izgovarjali so se tudi, da niso imeli zanj denarja. Opravičevati se tu, da so veliki prijatelji narave ter da ob prostem času zahajajo v naravo, pa ne utegnejo čitati, zahajati v gledališče, na koncerte in umetnostne razstave. Utegnili so pa seveda obiskovati gostilne in plehke zabave.

Da so meščani postali tako veliki prijatelji gledališča in knjig, je treba pripisovati predvsem posebnemu načinu njihovega življenja med vojno; v zadnjih letih ostajajo stalno doma, medtem ko so prejšnje čase številni porabili ves prosti čas za izletništvo; bili so plavanci, sportniki, letoviščarji. Ljubljano so zelo radi zapuščali, ko so se pa vračali, navadno utrujeni, sija ni bilo mar plemenite zabave, ki se jim je zdela »pretežka«. Gledališke predstave so se zdele marsikomu pretesne. Mnogi meščani so tudi rajše viteli gumba na radijskih sprejemnikih, kakor da bi obiskovali koncerte. Najmanj obiskovalcev so pa imele umetnostne razstave.

Znano je, da je naše gledališče prejšnje čase nekakjart preživljalo hulo krizo. Krediti za njegove izdatke so bili presilni in neprijetelji te ustanove so se sklicevali na slab obisk, češ, saj vidite, da gledališča ne potrebujemo! Če bi nam bilo potrebno, bi ga ljudje obiskovali, tako se ga na izogibljivo!

Zdi se, da smo na to zdaj že pozabili. Ne smemo reči, da so bile gledališke predstave prejšnje čase slabše ali da repertoar ni bil na primerni višini. Med vojno v gledališču samem ni bilo bistvenih sprememb. Spremenil se je le način življenja meščanov, ki so zaradi tega »odkrili« gledališče.

Statistika nam pove, da je bilo v sezoni 1937-38 prodanih v dramskem gledališču (skupaj z abonmaji) 62.589 vstopnic v sezoni 1938-39 72.664, v letih 1939-40 69.153, v sezoni 1940-41 92.745, v sezoni 1941-42 87.468 in leta 1943 105.878. V opernem gledališču je bilo prodanih leta 1938-39 79 tisoč 883 vstopnic, v sezoni 1941-42 94 tisoč 934 in leta 1943 103.880. Skupno je bilo lani prodanih v obeh gledališčih 209 tisoč 758 vstopnic. V sezoni 1938-39 je pa bilo prodanih v Ljubljani vseh gledaliških

vstopnic s šentjakobskim gledal. odrom, Rokodelskim odrom in odrom Franciškanke po cvetete 177.999 vstopnic. Leta 1938-39 je bilo prirejenih 212 dramskih predstav in 219 opernih, v sezoni 1939-40 je bilo 342 dramskih in 319 opernih predstav, v sezoni 1940-41 260 dramskih in 225 opernih in leta 1943 256 dramskih in 227 opernih. Vidimo torej, da se število predstav v letih, ko je najbolj naraslo število prodanih vstopnic, ni povečalo; povečal se je le obisk gledališča.

Zanimivo so tudi številke o obisku kinematografov. Upoštevati je treba, da je bilo število kinematografskih predstav v posameznih vojnih letih manjše zaradi prometnih omejitev ter policijske ure. Tako je bilo pred vojno leta 1938, vseh predstav v 7 ljubljanskih kinematografih 4577 predstav, leta 1939 4967, v vojnih letih pa: leta 1940 — 3866, leta 1941 — 3175, predlanskim 3515 in lani 3907. Pri tem pa ne smemo spregledati, da je lani obratovalo le 5 kinematografov, predlanskim in leta 1941 pa štiri. V splošnem so pa tudi kinematografi v zadnjih letih dobro obiskani. Vstopnice so pogosto razprodane, število prodanih vstopnic je znašalo v posameznih letih: leta 1938 — 923.229, leta 1939 — 988.823, leta 1940 — 767.012, leta 1941 — 555.721, predlanskim 714.171 in lani 1.952.486.

Vidimo torej, da so bili posebno dobro obiskani kinematografi lani, čeprav je bilo predstav približno 1000 manj kakor v letih pred vojno. Prejšnje čase je velik obisk kina vplival na obisk gledališča, zdaj pa gledališče zaradi tega nima nič manj obiskovalcev.

Ferdo Vesel živi!

Z nekaj časa so se širile po Ljubljani vesti, da je na Dolčinskem umrl najstarejši med slovenskimi slikarji g. Ferdo Vesel. V zadnjih dneh so se vesti tako zgostile in zavzele tako dobočno obliko, da se je zdelo nemogoče dvomiti o njih točnosti, čeprav jih zaradi danih razmer ni bilo mogoče preveriti, niti ne ugotoviti podrobnost. Tako smo sporečili vest o smrti Ferda Vesela po nedeljskem »Slovenscu«. Midtem pa se je k sreči izkazalo, da je g. Ferdo Vesel živ in zdrav. Živi! Či ko prej na svojem starinskem gradiču blizu Stične.

Tam so ga v petek 14. t. m. poiskali in obiskali urečni novi ilustrirane revije »Bogar očeta«ve, ki bo začela izhajati v najkrajšem

času. Načrt so ga živega in pri razmeroma dobrem zdravju klub težkim zmeram, ki jih je preživel, in kljub visoki starosti, saj gre že v 84. leto. Tudi duševno je čil in prožen in se živo zanima za vse, kar se godi okrog njega.

Z veseljem sporočamo javnosti to utešno vest in z najtoplejšo željo, da bi se tudi pri Ferdu Veselu uresničil stari rek, po katerem se dolgo živi, kdor je bil po pomoči označen za umrlega.

Nekaj besed o Zborniku Zimske pomoči

Na prvem mestu v dolgi vrsti vzorno opremljenih izdaj, ki jih je za bibliofilsko tombolo pripravila Zimska pomoč zavzema nedvomno prvo mesto Zbornik Zimske pomoči, ki je bil pravkar dotiskan. Knjiga bo največja in najpomembnejša; obsega 620 strani oblike in velikosti sedanjega »Doma in sveta«, sodelovalo pa je nad sto piscev, najvidnejših predstavnikov naše sodobne vezane in nevezane besede. Zbornik bo tudi našim potomcem zgovorna in lepa priča o kulturnem življenju pri nas v vojni in zgodovinskem letu 1944. Razumljivo pa je, da vlada zanj tudi sedaj največje zanimanje, saj bo to res edinstvena knjiga.

Da bo Zbornik Zimske pomoči v vsakem pogledu dostojno predstavil našo sodobno literaturo, jamči že sam uredniški odbor, v katerem so g. g. Narde Velikonja, B. Boško, dr. Tine Debeljak in Terko Simčič. Razdeljen je v šest delov. Prvi obsega poezijo in pripovedno prozo, drugi in tretji umetnostni in politični esej, četrti publicistično, peti znanost, šesti pa izjave nekaterih znanstvenikov o njihovem delu. Zlasti obsežen je leposlovn del, v katerem je zastopanih okrog 50 pesnikov, pisateljev in dramatikov. Vsi sodelovalci so razvrščeni po generacijah in praviloma tako, da sledi pesniku pripovednik. Dolga vrsta imen priča, kako ugodno je bilo sprejeta v naših literarnih krogih zamisel tega, v nekem smislu dokumentarnega in delno tudi reprezentativnega Zbornika, ki bo dostopen samo srečnim dobrotlikom bibliofilske tombole Zimske pomoči. Monumentalni knjigi pa daje posebno mikavnost še to, da je vsak prispevek opremljen s pisčevno sliko in z njegovim poljsom in faksimilom, ob koncu pa so kratki življenjepisni podatki o slehernem sodelavcu. Danes bomo opozorili zgolj na njegove pesnike in pripovedne prispevke. Po uvodni besedi uredništva začena prvi del Zbornika s vsek slovenskih pesnikov Oton Župančič z novimi, doslej še nepublikiranimi pesmi »Prihode«, »Na vrhe« in »V brezglasje«. Za pripovednike začena dolgo in čisto vrsto F. S. Firžarja s povestjo »Kolebnike« prikazuje. Tema dvema predstavnikoma slovenske literature in članoma umetniškega razreda Akademije

znanosti in umetnosti se pridružuje Alojz Gradnik s tremi izbranimi pesmi iz venca »Pesmi o Majki«. Starejšo generacijo pripovednikov zastopa se Fran Govekar z zaključnim poglavjem svojega romana »Padar Zajbelj«. Pesnik Cvetko Golar je udeležen s pesmijo »Umetnik« in odlomkom iz zanimive ljudske igre »Očetova oporoka«. Ivan Pregelj je prispeval črtico »Iz spominov«, Joža Lovrenčič ima tri nove, zelo dobre primere svoje epične poezije iz zbirke »Stare skrivnosti«, Ivan Zorec je prispeval kmečko povest »Zadnja sodba«. Anton Debeljak strolitnik sonetov, Vladimir Levstik novelo »Pot v Koseze«, Stanko Maček novelo »Baba Hana«, Griša Koritnik eno izmed svojih pesmi, nadaljnja njegova vrstna sta pesnik Janko Smeč in pripovednik Janez Jalen. Ludvik Zorut je prispeval med drugimi svojimi pesmi tudi tri v briškem narečju spisane »Psiško bruharce«. Ivan Matičič se oglašja s kmečko povestjo »Pod oknom«, Pavel Karlin z dvema pesmima, Marija Kmetova z »Elegij«, Ilka Vaštetova pa z delšim odlomkom iz romana o Napoleonovih dneh na slovenskih tleh »Leta 1809«. Nato sledi: B. Reberževa »Besede iz groba«, Jana Plestenjaka spomini na žalostne mesece v Padovi; »Sonce za obzidje«, dve pesmi Staneta Kosoveca, Jože Likoviča proza »Meduljaka«, Antona Vodnika pesem »Večerni psalm«, Vladimirja Bartola fragment »Fankina mladost«, Antona Seliskarja pesmi, Mirka Javornika proza »Zemlja ob jezeru«, Galč Jontesove fragment pesmi Vinka Žitnika, proza Jožeta Tomažiča, Davorina Ravljena sonet »Romar«, pesmi Mirka Kunčiča in pralni odlomek Fr. Kunstjaka. Med zastopniki mlajše pesniške in pisateljske generacije pa so: Leopold Stanek, Stanko Kočiper, Jože Dular, Jože Kastelic, Severin Šali, Helena Jaklič, Dušan Ludvik, Janko Moder, Jože Krivic, Vinko Beličič, Stanko Janežič, Janez Kolenc, Emilij Čevc, Terko Simčič, Mitja Šarabon, Stane Braško in Nikolaj Jelesnik. Nadalje srečujemo v tej knjigi pispevke znanih kritikov, esejistov, publicistov in znanstvenikov. O vsobini pomembnosti Zbornika Zimske pomoči in njegovih posameznih prispevkih bomo poročali po izidu knjige.

Kaj je umetnost?

Moj prijatelj Klada ima bistrega sina Zorana, ki kaj rad prebra knjige, rad pa tudi govori o zadevah, ki so v zvezi z umetnostjo. Pred dnevi sem bil kar osupel, ko je postavil vprašanje: »Kaj je umetnost?«

Moj odgovor: Ali želiš slišati definicijo?

O: Ne, gospod, nič mi ni za definicijo! Pochitro spuzite učene besede, želim in prošim, da mi nazorno poveš, kaj je umetnost, da mi nazorno poveš, kaj je umetnost, ker samo tako bo ostala beseda za vsakojaz zapisana v spominu.

Jaz: Mladi prijatelj, pripravam ti, da prav prično obiskuje našo Dramo. Zanimive tipe spoznavaš tam, posebno zanimive boš videl v »Lepi Višič«.

Bogin, da klasična je prizer v prvem dejanju, ko Džonč obseva svetliko na oltar z benediktini: »Daj svetliko, da bo videla najino ljubezen!« — nalar jo ohesi tako, da plamen razvevujeje sobo, v sobi pa se prične poglobina mračni...

Mladi prijatelj, zares edinstven je natakar Džonč! Nu, boljši od njega je mesarski pomočnik Poljanec, ki ima za seboj že dotraj odskih družicij. Samozavesten je ta junak — skoraj bi ga primerjal s hajduškim glavarjem — ko razkazuje svoje mladeniške prsi. Kar nič mu ne pristojata jekavost in vzdihovanje, ki ga objameta od časa do časa... Nu, v zadnjem dejanju se zopet znajde v pravem elementu!

Kot meni, tako bo tudi tedi zastala sapa ob nastopu župnika Mrve. Blag gospod je to, in ves pokroviteljski je, ko osmie pride do besede: »O, prijatelj, kako strahopeten je človek! In kakšen lažnivec je!«

Višek pokroviteljskega uživanja pa opaziš, ko gospod župnik ponavlja študentovske besede:

»Fant je videl rožo čudotvorno, v sanjah jo je videl daljnožarko — vzdrnil se je in je šel na pot.«

Besen sem bil, nad vse besen, ker ni publika na odprti sceni dala priznanja velikemu stvaritelju!

Zamislil se, mladi prijatelj: z božajočo kretnjo prime gospod župnik Mrva študentovo levo ramo ter z zanosom ponavlja:

»Fant je videl rožo čudotvorno, v sanjah jo je videl daljnožarko — vzdrnil se je in je šel na pot.«

Jaz, Zorane, sem imel solze in smeh v

očeh, saj me je gospod župnik Mrva prepričal, da Cankar iz daleka ni bil tako daljnoviden kot on!

Pa prizor v tretjem dejanju — Bogovi z Olimpa se niso gledali kaj enakega; mesarski pomočnik Poljanec prične pozdravljati s huronskim glasom natakarka Dioniza, mladenega ženina in presrečno Marijo Magdaleno, mlado, a vendar izkušeno nevestico: »Omamljeno mi je srce od samih rož, od same pomladi...«

Ob gornjih besedah, prijatelj, doseže igra višek: iznenada se pojavi župnik Mrva. Ozadje ga rodi. Lahkih nog pristopi k novoporočencema ter pokroviteljsko-sladko besedi: »Pozdravljena, ženin in nevesta! Oj, nevesta, nevestica, prisrčno ljubljena, nitar ne zameri, da sem odlašal!...«

On, moj mladi prijatelj Zoran: Gospod, čudna, prečudna je povest, ki ste jo pravkar pripovedovali. Ne hvalim se, a toliko smem trditi: Cankarjevo Lepo Vido sembral že toliko kratve, a v njej nisem našel natakarkarja, ne mesarskega pomočnika, ne župnika, niti Marije Magdalene —

Jaz: Poslušaj, moj mladi prijatelj —

On: Gospod, dovolite, da končam: vse citate, ki ste jih danes uporabili — ali ste jih slišali ali ne, ne vem! — moj spomin ne pozna. Kje pa so ostale kritične: »List se je bil zganil v tolmunu, nastopil je pot od brega k bregu...« — »O, bratje, težko je! Bog je dal človeku hrepenenje, za cilj pa ga je ukani. Pokazal je hromcu stromo pot na, hodil — birglje pa mi ni dal...« in: »Komaj za vsako dovesto stvar je beseda! Za najgloblje, za najbolstevo je ni!...«

Jaz: Moj dragi, prijetni moj drug, začel si v črni! Prepričan sem, da je bil moj primer najboljši! V pojasnilo še to: Režiser — saj veš kaj je in kdo je režiser — ima pravice in dolžnosti. Režiser sme pisateljevo delo poljubno tolmaiti. Pravi režiser mora stremeti za to, da taka mesta, kot si jih ti navedel, zabriše, ali pa — kratkoma odlomke črta! Tudi patos sme uporabljati; iz umetnine sme usvariti klic. Prijatelj, to je umetnost, to je prava umetnost, to je višek prave umetnosti...«

On: Zahvaljen, gospod, za take nauke! Jaz: Še se bova našla, moj mladi prijatelj; in tedaj bom skušal biti prav tako iskren in resničen, prav tako pravičen in blag kot danes. Vaclav Držaj

Dr. Fran Vatovec:

Ob zori slovenskega novinstva

Toda Bleiweis ni bil takšnega kova, da bi s puritanskim zanešenjstvom ter izključivostjo silil v skrajnosti. Ravnal bi proti bistvu lastne krvi. Tri leta kasneje je navzlic raznim vplivom izuhtal kompromisen obrazec, izražen v načelni izpovedi 1863: »Dokler nimajo vsi Slovani zaželjenega edinega književnega jezika, kakor ga imajo Nemci in drugi narodi, naj lika vsako slovensko koleno svoje narečje, pa se vsak vsakemu bliža toliko, da narečje ne postane nerazumljivo svojemu narodu.«

Tako je bilo prvotno načelo, da mora biti Novični jezik večini Slovencev razumljiv ter da se mora ravnati po večini naroda, utesnjeno na skromno željo o narečju, ki naj ne postane lastnemu narodu nerazumljivo. In po petnajstih letih poživlja Bleiweis Novičnim čitateljem spomin na potrebo »blizanja slovensčine hrvaščini (srbsščini)«, na »potop slovensčine v hrvaščino« ter »občni jezik slovenski.«³⁷ Tudi ga navdaja misel, da bi »Slovinci, združeni s Hrvatji, stopil v kolo vzajemna.«³⁸

Poglavje o borbi Bleiweisa in Novičarjev za slovenski jezik in domače slovstvo ter o stališču Bleiweisovih Novic glede knjižnega zedinjenja Slovanov

je že temeljito preiskano in osvetljeno v okviru dr. J. Lokarjevih dragocenih dognanj.³⁹

V množstvu jezikovnih vprašanj in v praktičnem pogledu časniškega urejevanja opažamo, da se Bleiweis, zlasti kadar njemu prija, na vse pretege otepa preučenihi sestavkov. Verjetno se je dobro zavedel, da ne odgovarjajo potrebni stopnji duševne sprejmljivosti večine Novičnih čitateljev. Nema lokar se oglašja v svojih znanih opombah pod črto ali v uredniški listnici ter prigravirja sotrudnikom, naj ne zalagajo Novičnega uredništva z »visoko učenimi stvarmi«. Med drugim postane pomorna na Bleiweisov odgovor, priobčen v uredniški listnici 1862, na naslov »Gosp. V. Ker v C.«: »Iz srca radi bi vzeli vse; ali take visoke učene stvari glede obilnega števila naših čitateljev morajo le malo, po malo v »Novicah« tistati. Da pa se pokaže svetu, da imamo mnogo moža, ov, ki se ne strašijo težavnih prevodov grških klasikov, prosimo, da nam po svojem prevdarku blagovolite poslati kak odloimek.«⁴⁰

In oče slovenskega feljtona Davorin Trstenjak se je moral brčdas na Bleiweisovo pobudo ob objavi razprave o Noriku in Noraji posvečene dr. P. J. Safarjku v posebnem predgovoru opravičevati čitateljem zaradi preznanstvenega značaja razprave in utemeljevati njen naslov v »Novicah«: »Vim, da za mnoga bravcev bodo ti članki preznanstveni« — pri zava Trstenjak — »červano sem si prizadeval prav razumljivo pisati, vendar sem tudi prepričan, da drage naše »Novice« imajo dosti bravcev, kateri nima ne vinga, da ne polja, ne gojda, ne travai-

kov in kateri knetijske sestavke prezirajo; tim mislim po volji ustreči, ako jim kaj znanstvenega bertia ponujam.«⁴¹

Toda ob Bleiweisovem uredniškem postopku se porajajo vtiski neskladja. Njegov ozir je posvečen preprostim Novičnim čitateljem. V »Pogovorih vredništva« je namnil l. 1851. praškemu dopisniku »Gosp. Vitesl. Z.« tle nauk: »Lepa hvala za ravno prejete sestavke R di jih bomo ustverili Novicam; le eno protno, da bi jih bolj po naše, tudi za proste bravce zloženi.«⁴²

Tri leta pozneje pa dopuša Bleiweis brez nadaljnega jezikovno pravdo znanstvenega znanca J. Solar več nadaljevanj o dovršnih glagolih pod naslovom »Še nekaj o dovršnih glagolov«. Nato pa je bil objavljen v št. 77 prispevek »Dostavek zasran doveršnih in nedoveršnih glagolov«. Napisal ga je C.—c. Verjetno je čutil Bleiweis v svojem postopku rahlo nedoslednost. Ta občutek mu je brčas narekoval novo pripombo pod črto, ki kaže, da je bil Bleiweis spisom jezikoslovnega polena značaja naklonjen, če tudi je šlo pri tem za strogo znanstveno obravnavanje. Pri tem se sklicuje na Novično geslo nepristranosti: »Ker ni brez važnosti ta pravda za narodek našega jezika, Bog daj da bi le gofov uspeh se izpravdal!« — damo ta spis kakor smo dali vse druge radi natistini, ker se pravdajo učeni nožaki kakor se možkom spodobi brez osebnosti in stasti le znanstveno. Vskemu takomu spisu, naj ne pro ali contra, so »Novice« vselej odprte, ker njih geslo je od nekaj v vsih vrednih stvarih bilo in bo nepristranost.«⁴³

Tako so postale »Novice« javna tribuna jezikoslovnih razjasnjevanj. Toda

polemični duh se je preveč sprostil. V Bleiweisu se izvna obuja ozir na večino čitateljev. Polaša se ga uredniška nervoznost. K razpravljanju o dovršnih glagolih se je namreč oglašil tudi Navratil. Ko pa je bil priobčen članek (napisal ga je M.) pod naslovom »Še nekaj o dovršnih glagolih«, je začutil Bleiweis potrebo metodajnega pojasniva, ki daje slutiti, da mu je polemika kot uredniku jela presedati. Končala naj bi se po njegovi želji z ugotovitvijo, da je pač po polemiki pravi stvar pisateljev in piscev, kako se bodo sami odločili.

V svoji opombi pod črto se zopet spominja večine čitateljev, ki bi jim preučeni pomenki ne prijali: »Da ne moremo slovenskih pravd brez konca in kraja jemati v »Novice«, nam bojo poterdili častiti pisatelji sami, ako pomislijo, da taki učeni pomenki, če tudi važni za slovensko pisavo, niso večini bravcov ugodni. Slovenskih pisateljev reč je zdaj: Potegniti s tem, kar bojo za pravo spoznali.«⁴⁴

³⁶ Novice 1863, str. 390.
³⁷ Novice 1878, str. 249.
³⁸ Novice 1879, str. 21.
³⁹ Dr. Janko Lokar: »Bleiweis in Novičarji v borbi za slovenski jezik in domače slovstvo.« (Bleiweisov zbornik) ter J. Lokar: »Stališče Bleiweisovih Novic glede knjižnega zedinjenja Slovanov«, Izv. II. lj. gimnazije 1937.
⁴⁰ Novice 1862, str. 16.
⁴¹ Novice 1854, št. 2.
⁴² Novice 1851, št. 6.
⁴³ Novice 1854, št. 77.
⁴⁴ Novice 1854, št. 101.

Vzoren sadovnjak — kakor v obljubljeni deželi

Kakšne čudeže dela vzorni sadjar v svojem bežigraskem sadovnjaku

Ljubljana uživa sloves vrtnega mesta, zaslužila bi pa tudi, da bi zaslovela kot mesto naših najboljših sadjarjev. Kdor pozna nekoliko sadovnjake v Ljubljani, bo to rad priznal. Kljub temu je pri nas celo med sadjarji precej dvomljivcev, ki dvomijo, da bi bilo mogoče v ljubljanskem podnebnju in na ljubljanskih tleh doseči pri sadjarstvu v primeru s trudom primerne uspehe. Mnoga sadjarska vprašanja se še zdijo nerazčiščena in marsikje se teorija razhaja s prakso. Kaže pa tudi, da ni še popolnega sodelovanja vseh teoretikov in praktičnih sadjarjev, kar je treba najbrž predvsem pripisovati temu, da so izkušnje posameznih sadjarjev zelo različne. To velja tudi vsaj delno za naš sadni izbor. Mnogi ljubljanski sadjarji mislijo, da sadjarski izbor za Ljubljano ne ustreza povsem, posamezniki so se pa prepričali, da bi kazalo iz tega — širšega — izbora določiti ožji izbor, zlasti jablan, tistih vrst, ki so se v Ljubljani doslej najbolj obnesle.

Da so pa mrgova sadjarska vprašanja v resnici že rešena tudi pri nas ter ni treba več nagenjati razprav o dognanjih izkušenih sadjarjev, se najlažje prepričamo na vzornem ljubljanskem sadovnjaku. Reporterja je iskal v Ljubljani res vzoren sadovnjak in zato se je obrnil na priznanega sadjarskega strokovnjaka, ki najbolj pozna ljubljanske sadovnjake, ker pregleduje sadna drevesa, daje sadjarjem navodila in pazljivo zasleduje razvoj vsega našega sadjarstva. Strokovnjak je opozoril reporterja na sadovnjak g. Baloha ob ulici Bežigrad na južni strani mestne stanovanjske kolonije.

Ta sadovnjak ima obliko pravilnega pravokotnika z dolžino 56 in širino 33 m. Vse zemljišče obsega 1870 kvadratnih metrov. Na tem prostoru je na 70 cm debeli rodovitni plast presejane zemlje, sprstene, zasajeni 95 sadnih dreves, Najbrž je v Ljubljani precej sadovnjakov, ki štejejo več dreves, a težko je reči, ali bi še kje pri nas našli vzornejše udejen in oskrbovan sadovnjak. Najbrž bi tudi ne našli tako velikega sadnega špalirja, lepšega pa nedvomno ne. Ob treh straneh sadovnjaka, ob visoki betonski ograji, rase vzorno negovano sadno drevo v špalirju, in sicer v dolžini okrog 145 metrov. Ob eni daljši strani prevladujejo hruske, ob drugi pa — jablane. Tudi marsikateri sadjar je presenečen, ko si ogleda te špalirne jablane, da je mogoče jablane prav tako z uspehom gojiti v špalirju kakor hruske.

Sadovnjak je še sorazmerno mlad, le dobrih 7 let star, kar se zdi zdaj neverjetno, ko se večina dreveja sibi pod težo krasnega, zdravega sadja. Med ljudmi prevladuje prepričanje, da je trud sadjarja, ki se odloči, da nasadi sadno drevo, poplačan zelo pozno ali sploh ne. Celotno reči, naj bi v mladosti sadili dreve, da bi nam rodilo sadje za »stare zobe«. V resnici pa dobro negovano drevo začne roditi že po štirih letih. V Balohovem sadovnjaku, kjer imajo vsi, ko ne vidiš nikjer pri nas. Tudi številni priznani strokovnjaki radi obiskujejo ta sadovnjak in večkrat imajo priliko, da jih kaj presenetijo. Tako se zgodi, da opazijo kakšno vrsto jablane, ki tu, kakor proti pravili, dobro rodi, medtem ko v splošnem z njo sadjarji nimajo uspeha. V Balohovem sadovnjaku n. pr. vidimo zelo roden boskopski kosmač; ta vrsta jablane, ki ima sicer izvrstne sad, v splošnem slabo rodi, kakor tožijo sadjarji. G. Baloh pa pravi, da je treba drevo pač prisiliti, da rodi. Njemu se v resnici to posreči.

Se bolj se marsikdo čudi, ko vidi v špalirju zelo dobro razvito zlato parmeno. Spalirnih jablan je tu 20, le 2 manj kakor hrusk. Prav takšne izkušnje kakor drugi sadjarji pa ima g. Baloh z marelicami. Njegova špalirna marelica sicer zelo dobro rase, celo predobro, a slabo rodi. V splošnem marelice v Ljubljani slabo rodijo. To velja tudi za breskve. G. Baloh je špalirne breskve, ki mu jih je uničila uš, nadome-

stil z jablanami. Boljšega dokaza, da jablane izvrstno uspevajo tudi v špalirju, ne moremo najti, kakršne je Balohov špalir. Med drugim drevjem vidimo v tem sadovnjaku med pritičnimi drevesi tudi dve češnji, eno višnje, tri slive, eno kutino in eno lesko. Razen zlate parmene so v špalirju še jonathan, landsberška in ontario. Med pritičnimi jablanami izvrstno rodi zlasti landsberška in sploh renet. Zelo je tudi letos obložen belčnik. Slabše rodijo kanadke. Posebno priporočljiva za Ljubljano je tudi zlata parmena. Dobro se obnese tudi šarlamovski. Sicer pa ve naš sadjar najboljše sam, katere vrste so najbolj priporočljive, da nudijo v primeru s trudom največ ter so najbolj odporne proti škodljivcem.

Ogled takšnega sadovnjaka nas pouči o marsikčem; predvsem pa spreviđimo, da marljivost, znanje in ljubezen delajo čudeže tudi v sadovnjaku.

V mestni zastavljalnici je živahno

Promet v zadnjih letih — Lani je znašal denarni promet 9,312.888 lir

Mestna zastavljalnica je pomembna socialna ustanova, ki pomaga neštetim prebivalcem, ko zaidejo v stisko, zlasti, ko potrebujejo hitro denarno pomoč. V nji je vedno živahen promet, tudi v tako imenovanih dobrih časih. Pregled o njenem poslovanju v zadnjih desetletjih nam kaže, da so ljudje vedno prav pogosto obiskovali njene prostore; časi niso bili nikdar tako dobri, da bi zastavljalnica lahko prenehala poslovati.

Seveda pa poslovanje zastavljalnice ni vselej enako. Časi se precej spreminjajo. V času velike gospodarske krize so se morali zateči številni ljudje v zastavljalnico; tedaj je bilo tudi pri nas precej nezaposlenega uradništva, ne delavstva. Ko nastopa draginja, so revnejši ljudje kaj kmalu v stiski in nikjer ne morejo laže ter pod ugodnejšimi pogoji dobiti posejila kakor v mestni zastavljalnici.

Marsikdo bi mislil, da je posebno živahen promet v zastavljalnici zlasti v vojnih letih, zato na prvi pogled presenetiti, da so v posameznih letih med to vojno zastavljali precej manj kakor prejšnje čase, odnosno da so mnogo bolj redno reševali zastavljene predmete kakor v bežigraskih časih. S tem sicer ni rečeno, da so imeli v zastavljalnici mnogo manj dela.

Vendar je treba tudi posebej opozoriti na posebno velik promet v zastavljalnici predlanskim. Medtem ko je bilo leta 1941, izdanih nenavajno malo zastavljanih listkov, najmanj v zadnjih desetletjih, in sicer le 15.428, jih je bilo predlanskim 25.778, ali kakor se pravi uradno: zastavilo je toliko in toliko »strank«.

Merilo o prometu v mestni zastavljalnici je tudi vrednost zastavljanih predmetov, pri čemer pa moramo uočevati, da se cene spreminjajo, zlasti v vojnih časih. Med vojno so se znatno podražili po večini vsi predmeti, ki jih ljudje zastavljajo, zato je navidez tudi narasel promet po vrednosti zastavljanih predmetov. V desetletju pred sedanjo vojno so posojila na zastavljene predmete znašala v posameznih letih največ 3.618.480 dinarjev, najmanj pa 3.191.850 din. Višina posojil je bila torej dalje časa v glavnem nespremenjena, tako da bi lahko rekli, da je bil promet v splošnem vedno enak. Število izdanih zastavljanih listkov se je pa precej spreminjalo. Leta 1939. je znašalo 21.253, leta 1940. 19.124, leta 1941. 15.428, predlanskim 25.778 in lani 19.271.

O zanimivosti družbenega rada starih Inkov nam pričajo zgodovinski podatki iz 15. in 16. stoletja. Posebno zanimivo so podatki o zakonskem življenju v onih časih. Takrat je bila navada, da se fant ženi pri starših svoje izvoljenke in prosil, naj mu zaupajo hčerko za življenjsko družico. V dar jim je prinesel suho,

izdelbeno bučo, polno alkoholne pijače, s čimer je bilo dolžnostim snubitev zadoščeno. Ker so bili takrat vsi Inki bolj ali manj premožni, se starši skoraj nikoli niso uprli, in ženin je nevesto brez ovir odvedel domov.

Nevesta v ženinem domu v pravem pomenu besede še ni bila njegova žena. Nevesta je bila pri ženinu samo na poizkušnjo, ki je trajala osem dni. Če mu ni ustrezala, če ni znala kuhati, šivati in tkati in če ni ustrezala njegovim zahtevam v ljubezni, je postal ženin z vso njeno nevesto nazaj k staršem. Če je pa v osemih dneh ni vrnili, je veljala zakonska zveza za sklenjeno.

V kuhni, šivanju in ljubezni slabo podkovana dekleta so morali nazaj k staršem, ki pa s tem seveda niso bili zadovoljni. Bila so pa tudi dekleta, ki so se jim te večne poizkušnje tako priljubile, da so znale svojim ženinem zadnji dan zagotoviti po absto svojo napako in si tako zagotoviti povratek k staršem. Podatki iz dobe Inkov nam pa povedo še druge zanimivosti. Medtem, ko so dekleta vračali staršem,

na vse, kar bi utegnili še priti, sta se torej spet lotila kovčeka.

Toda le malo in vlak je spet obstal. Sedaj je Cezarja obšla bledeca. Zamuda se je spet povečala in z zalogo časa je bilo treba začeti varčevati. Ta hip je ves vlak streslo, kakor bi se zaletel v zid. Cezarja je vrglo nasproti sedeči obilni dami v naročje prav takrat, ko je hotela ugrizniti v jajce iz svoje zaloge. Žal to nesrečno jajce ni bilo kuhano dovolj trdo in tako se je približno v dveh polovicih delih prišlo hkratu na lice sopotnika in na Cezarjevo srajco.

Ta dogodek je oba prijatelja za nekaj časa zamotil v moreči skrbi za zamudo. Treba je bilo marsikaj grdega očistiti, potem pa so potniki kar prešli na zborovanje, da naj bi strojevodja prejel resna svarila za več obzirnosti nasproti potujočemu občinstvu. To se pa ni zgodilo ker se je vlak spet premaknil in je vse spet prevzelo splošno veselje in zadovoljstvo. Nekateri so se tudi prikrito nasmihali, in sicer najbolj oni, ki niso imeli kuhanih jajc s seboj, in teh je bilo največ.

Po veselih dogodivščinah čutimo resnost življenja zmerom se huje. Ta resnica je prišla tudi na dan pri obeh prijateljih Cezarju in Mariju. Nesrečni vlak se je ustavil zmerom znova. Zamuda se je dvigala in naraščala kakor alkohol v termometru, če ga greje popoldansko sonce. Ko je vlak

proti popoldnev prispel v okolico Limogesa, je imel že več kakor sedem ur zamude.

Marij in Cezar pa se le nista kar tako hotela vdati v usodo, najmanj pa tako, kakor ostali potniki, ki so menili kratko in malo — kar bo, pa bo. Zanju je bilo na tehnični mnogo več, in sicer sama cast in slava domačega nogometa. Treba je torej nekaj ukreniti, toda kaj?

Vsak je že doživel take težke ure v življenju. Nemir je davil Marija in Cezarja, od jeze in razočaranja sta se tresla, toda vlak se ni hotel premakniti. Skakala sta zdaj do okna, zdaj spet na železniški napis, potem hitela do lokomotive ali pa s procežimi, očmi spravevala tam službojočega uradnika, ki ju je gledal, kakor bi ga vse to sploh ne zanimalo, kaj bi bilo početi. Saj ste jih že opazovali potnike v vlakih, ki so imeli zamudo. Njihove misli so bile morda pri ljubeči prijateljici, ki jih je že ure in ure pričakovala na kolodvoru, potem pa žalostna odšla, ker bi sicer zamudila zadnji tramvaj. Njihove misli so bile morda pri novorojenčku, ki se je skoraj do smrti razkril, pa še vedno ni zagledal pred seboj srečnega očeta in tako se je pri kom.

Kako se je tamkaj godilo tudi Cezarju in Mariju. Ker nista mislila samo na nogometni boj, temveč tudi na ljubko prijateljico in na neboljuno dete v zibelki

mladih, lepih vdov nikoli niso vračali. Najbrž so bile v gospodinjstvu, posebno pa v ljubezni, tako dobro podkovane, da so fantom v polni meri ustrezale. Vdove so bile sploh bolj v casteh kakor dekleta. Vdove se niso nikoli močile z vdovci, vdovci pa niso marali vdov.

V krajih, kjer je bilo preveč deklet in premalo fantov, so postavili starešine mladino v dve vrsti in začeli izklicivati fante po njihovi starosti in zaslugah. Vsak izklicani je imel pravico izbrati si izmed deklet eno na poizkušnjo.

Kako se sporazumevajo ptice

Voditelj opazovališča za ptice v Rossittenu dr. Heinrich je opisal, kako se sporazumevajo med seboj živali, posebno ptice. Imenovani je bil prvi, ki je delal poizkuse s pticami na ta način, da jih je, ko so prilezle iz jajc, takoj odstranil od drugih ptic ter jih sam vzgajal. Z dragocenimi fotografirskimi posnetki je pokazal njihovo razvoino stopnjo. V opisu, kako se živali sporazumevajo med seboj, je naglašal, da se živali sporazumevajo z znaki in glasovi. Prave jezika seveda živali nimajo, ker je njihovo glasovno izražanje prirojeno in ne naučeno. Zlasti živali, ki se rade družijo, se na različne načine izražajo, medtem ko si imajo posamične živali le redko kdaj kaj povedati.

To je učenjak razložil z zgledi iz živalskega življenja in naglašal, da n. pr. kukavica kliče in kuha le nekaj tednov ob času parjenja. Prav tako samo takrat ruja jelen. Oba sta potem ves čas v letu tiha in mutasta. Svarilni klici posameznih živali nikakor niso zavestni, kakor nekateri trdijo. Žival ob bližajoči se nevarnosti

Tako se je zgodilo, da so marsikateremu fantu vzeli izpred nosa prav tisto, o kateri je sanjal. To ga pa ni motilo, ker je lahko izjavil, da bo počakal, če jo fant vrnile. Za ta čas si je pa lahko izbral drugo. Primerilo se je pa tudi, da sta bodoči tast in tašča zasajila ženina, ko je bilo dekle že noseče, ter ga povabila k sebi in napojila, potem pa zaklenila v hčerkino čumato, kjer je moral ostati do jutra. Potem mu seveda ni preostalo nič drugega, kakor vzeti jo.

pač res dá od sebe glas, ki opozori tudi druge živali, da zbeže.

Med pticami pevkami se mogoče nauče peti le pesnice svojih vrstnikov, tako ščinkovce, penice in stradi. Omenjeni učencj je čisto na samem odgoji ščinkovca, ki se je potem oglašal tako, kakor se je naučil v okolici. To njegovo petje ni bilo nič podobno ščinkovčevemu ščinkanju. Tega se je navadil šele, ko je prišel v stik z drugim ščinkovcem, ki je bil divji ujet. Podobno se je zgodilo s slavcem.

Sposobnost posnemanja človeških in drugih glasov imajo le ptice iz vrst papig in pevk. Sesalci, tudi najbolj razviti, nimajo take sposobnosti, da bi posnemali človeške glasove.

Nekateri ptičje vrste se znajo izražati tudi z raznimi znaki. Dr. Heinrich je pokazal fotografije sive vrane črnoglavke, strška, raznih sov, krugljaja, žerjave in drugih ptic v raznih položajih: ko mirujejo, ko se prestrašijo, ko se jeze ali se vesele. Ti posnetki so bili večkrat tako različni, da bi človek skoraj ne mogel misliti, da fotografija kaže enega in istega ptica.

Štirje bogatini

(Perzijska pravljica.)

V davnem času so v velikem mestu živeli štirje prijatelji. Bili so zelo bogati. Imeli so vsega dovolj, mnogo zlata, srebra in dragocenosti. Pa se je zgodilo, da so vsi štirje nenkrat izgubili premoženje.

Kaj naj sedaj napravijo? Nekega dne so se odpravili vsi štirje k čarovniku ter mu obrazložili svojo nesrečo. Čarovniku so se zasmilili in dal je vsakemu po eno čudotvorno kroglico, rekoč: »Podajte se na pot, vsak naj si položi svojo kroglico na glavo. Kjer bo kroglica padla na tla, tam naj vsak koplje in tako bo vsak našel nekaj, kar mu je namenjeno«.

Prijatelji so napravili, kakor jim je rekel čarovnik.

Prehodili so že dolgo pot, kar je prvenju izmed njih padla kroglica z glave. Vzel je orožje, začel kopati in našel v zemlji bakreno rudo. Nato je rekel ostalim prijateljem:

»Zadovoljen sem z bakrom. Ako hočete, lahko ostanete tu in si delimo, kar bomo izkopali«.

Prijatelji niso sprejeli njegove ponudbe, nego so krenili naprej. Kmalu je padla tudi drugemu kroglica z glave. In ko je ta kopal na dotičnem mestu, je našel srebro. Tudi ta prijatelj je rekel:

»Ako želite, ostanite tu, kajti to srebro je tudi vaše«.

Ostala dvojica ni bila s tem zadovoljna in je nadaljevala pot. Kratke čase za tem je padla tretjemu tovarišu kroglica z glave in ko je kopal, je našel na zlato žilo. Dejal je svojemu četrtemu prijatelju:

»Ne poznam bolj dragocene kovine, kakor je zlato. Zato želim, da ostaneva oba tukaj«.

Prijatelj mu je odgovoril:

»Čemu bi ostal tu, ko bom gotovo našel na žilo dragoceneje kamenja.«

Potovarj je torej naprej, dokler tudi niemu ni padla kroglica z glave. Kopal je in kopal ter našel železo. Bil je razočaran in je dejal sam pri sebi:

»Zakaj nisem počakal svojega prijatelja in ostal pri zlatu?«

Okrenil se je in se vrnil, da počke prijatelja in njegov zlat. Toda prijatelj in zlato sta izginila. Ni ju mogel najti. Vrnil se je zopet k železni žili, pa je ni več našel. Ves obupen se je podal nato k čarovniku, toda tudi ta je izginil.

Tako je ostal revež dečim so njegovi trije tovariši, ki so se zadovoljili s tem, kar so našli, živeli v sreči in miru.

Poječe drevo

Angleški botanik Adams, ki je bival delj časa v Mehiki, pripoveduje, da se mu je posređilo opazovati poječe drevo, o katerem so že davno pripovedovale mehiki pravljice. Poječe drevo je odkril American Williams, toda on ni opazil njegovih glasbenih posebnosti. Za svojega bivanja med Mehicani je Adams ugotovil, da smatrajo Indijanci poječe drevo za sveto in da romajo k njemu, kakor romajo verniki raznih veroizpovedi k svojim svetiščem. Po dolgem prizadevanju se je Adamsu posređilo pridružiti se romarjem, ki so se po naporni 60 km dolgi poti skozi stepo ustavili pri poldrug meter visokem drevescu. Indijanci so posedli okrog drevesa, in dobro uro je vladala grobna tišina. Kar so se zročili nežni zvoki, kakor bi pela harfa. Zvoki so sledili drug drugemu, utihnil so, čez dobre četrt ure so se pa spet oglašili. Domačini pripovedujejo, da dobi člo-

Zakoni na poskušnjo

Ko so se začeli Španci izseljevati v dežele Južne Amerike in iskati tam zlato, so prišli tudi v kraje Bolivije in Peruja, kjer so stremeli nad visoko prosavto tedanjih Inkov. Spoznali so, da ta narod živi mnogo lepše in plemenitejše življenje kakor tkratna krščanska Evropa. Inki so bili zelo izobraženi. V gradbi cest so bili daleč pred prebivalci Evrope, njihovo zdravstvo je bilo mnogo boljše od takratnega mazašva Evrope. Tudi njih družabni red in zakonodaja sta bila tako popolna, da bi lahko trdili, da med Inki ni bilo niti zločinov, niti lažnivcev. Žal je bilo hrepenenje po zlatu med takratnimi Evropci mnogo močnejše od hrepenenja po izobrazbi in pravičnosti. Tako se Evropa od Inkov ni ničesar naučila.

O zanimivosti družbenega rada starih Inkov nam pričajo zgodovinski podatki iz 15. in 16. stoletja. Posebno zanimivo so podatki o zakonskem življenju v onih časih. Takrat je bila navada, da se fant ženi pri starših svoje izvoljenke in prosil, naj mu zaupajo hčerko za življenjsko družico. V dar jim je prinesel suho,

na vse, kar bi utegnili še priti, sta se torej spet lotila kovčeka.

Toda le malo in vlak je spet obstal. Sedaj je Cezarja obšla bledeca. Zamuda se je spet povečala in z zalogo časa je bilo treba začeti varčevati. Ta hip je ves vlak streslo, kakor bi se zaletel v zid. Cezarja je vrglo nasproti sedeči obilni dami v naročje prav takrat, ko je hotela ugrizniti v jajce iz svoje zaloge. Žal to nesrečno jajce ni bilo kuhano dovolj trdo in tako se je približno v dveh polovicih delih prišlo hkratu na lice sopotnika in na Cezarjevo srajco.

Ta dogodek je oba prijatelja za nekaj časa zamotil v moreči skrbi za zamudo. Treba je bilo marsikaj grdega očistiti, potem pa so potniki kar prešli na zborovanje, da naj bi strojevodja prejel resna svarila za več obzirnosti nasproti potujočemu občinstvu. To se pa ni zgodilo ker se je vlak spet premaknil in je vse spet prevzelo splošno veselje in zadovoljstvo. Nekateri so se tudi prikrito nasmihali, in sicer najbolj oni, ki niso imeli kuhanih jajc s seboj, in teh je bilo največ.

Po veselih dogodivščinah čutimo resnost življenja zmerom se huje. Ta resnica je prišla tudi na dan pri obeh prijateljih Cezarju in Mariju. Nesrečni vlak se je ustavil zmerom znova. Zamuda se je dvigala in naraščala kakor alkohol v termometru, če ga greje popoldansko sonce. Ko je vlak

Nogometna balada

Potovanje v vojnih časih ni zabavno. To je okusil že marsikdo, ki ga je danes želja ali potreba prisilila na pot. Posebno hudo je v teh dneh iz takega potnika, ki hoče po železnici priti na določeno mesto ob točno določenem času, ker mora rad ali nerad računati z nepričakovanimi zamudami najrazličnejšega izvora.

Tako se je godilo tudi obema prijateljema, Cezarju in Mariju, ki sta se odločila, da gresta na veliko nogometno prireditve, saj je treba priznati, da ni malenkost zaradi ene nogometne tekme tvegati dolgo železniško vožnjo in žrtvovati dve noči in še en dan potovanja za tako navdušenje in razvedrilo. Toda navsezadnje gre obema za sportno čast domačega mesta in, če hočeta osebno biti pri veliki odločitvi v prestolniski areni, morata pač vzeti v račun tudi nekatere nevarnosti dandandanejšega potovanja.

Moža sa si torej pripravila načrte tako, da se bosta iz Perpignana odpeljala v petke zvečer ter tako prispela v nedeljo navsezgodaj v Pariz. Potem bosta imela še sedem dolgih ur časa do začetka tekme na stadionu. Med tem si bosta lahko ogledala nekaj najlepših ulic v Parizu ter po obedu prav lagodno dosegla svoje prosto-

re na tekmovališču. Če bi pa le vlaki imeli kaj zamude, bosta pač v skrajnem primeru kar s kolodvoru naravnost stopila na nogometni prostor.

Pred odhodom sta si oba naša prijatelja — kakor je v teh časih zelo koristno — v naprej zagotovila dve mesti: tretjega razreda in zato brez preprirov in prerivanja tudi zasedla svoja prostora ob oknu. Vlak je odpeljal točno po voznem redu. Odprla sta svoje kovčke in si za prvo silo privezala dušo. Imela sta prav bogato prtljago pošti lakoti in tudi za grlo je bilo dobro poskrbljeno.

Vlak je počasi plezal ob cevovskih gorah. Nič ni bolj uspavajoče kakor enolono ropotanje kolesja železniških vagonov. Cezar in Mario sta zadremala. Ko sta se prebudila, sta opazila, da je vlak obstal na kolodvoru v Brivu, kar je Mariju prvič poglodal kri v glavo. Vozni red je poznal do podrobnega in vedel je dobro, da bi bili morali to postajo že davno ponesti pustiti za seboj. Pogled na uro mu je povedal, da je vlak nabral že štiri ure zamude.

Prijatelja zaenkrat še nista vrgla puške v koruzo. Prav za prav sta si samo drug drugemu dajala prav, da sta bila tako pametna in že doma računala s sedemurno zamudo, ker imata tako le še zmerom tri cele ure v dobro. Ne glede

kakor ostali sopotniki, sta sprožila odredilno misel: Napravili bomo zbirko.

In tako se je začela v zamujenem vlakku zbirka za strojevodjo. Občinstvo je sklenilo, da mu bo poklonilo darilo v gotovini, plemeniti dar potnikov, vidno znamenje zaupanja in vzpodbude za nadloveske napore pri nadaljnji vožnji, ki naj bi vlak vsaj do zgodnjih popoldanskih ur spravila do prestolnice.

Francozi so bolj kakor vsak drug narod dovezteni za denar, toda prav tako neradi ga tudi dajejo iz rok, če ga imajo. Toda v danih okoliščinah, v katerih sta bila Cezar in Marij in še marsikateri drugi potnik, ki se mu je mudilo v zapeljivi Pariz, se je dal dobiti novce tudi pri največjem skopuhu. Zbirka je dobro odmevala skoraj pri vsakem in oba sportna prijatelja sta zbrala več kakor 2500 frankov. Denar in ta plemeniti čin sploh je strojevodjo tako ganil, da je v končnem delu vožnje do Pariza res navozil eno uro v dobro in slednjič je dosegel središče Pariza.

Cezar in Marij sta s kolodvoru kakor besna planila na cesto in oddirjala v primestje park na veliko prireditve. Prišla sta samo četrt ure pred odločitvijo, toda še dovolj zgodaj, da sta svojim rojakom lahko še z nekaj vzklitji pripomogla do končne zmage.

Film

Beseda o filmskih igralkah

Izmed igralk, s katerimi razpolaga nemška filmska proizvodnja, prednjači Paula Wessely z ozirom na obrazovnost in

Paula Wessely

notranje doživlja svojih vlog. Ze davno prej slovitja gledališka igralka je tvegala skok na platno v Forstovi »Maškaradi«.

Popolnoma drugačna kova je Zarah Leander, ki je poleg Paule Wessely najuspešnejša igralka nemškega filma.

Zarah Leander

Osebnost, ki fascinira, je igralka Sibille Schmitz. Visoka, sloka, sicer neenakomerna, toda izrazitega obraza, je morda poleg prvih dveh najzanimivejših igralk nemškega filma, tudi Brigita Horney je prav svojska.

Emanuel Josin:

Šole, šolniki in šolarji v stari Ljubljani

Spomini na ljubljansko realko (1875-1882)

Imeli smo pa tudi v šoli nekoga součnega, pisal se je Rihtar, ki je bil sin hišnega posestnika in gostilničarja na Karlovski cesti Rihtar, precej velik in saljiv fant je imel že takrat nekoliko pesniškega duha, je napravil dolgo pesniško o Mataje-Križmanovi aferi.

Viljem Voss, mal droban možiček, je hodil med razlaganjem naravoslovja vedno po sobi. V prvem semestru smo imeli pouk o rudah in kamnih, v drugem pa rastlinstvo.

Jurij Kozina, Ljubljancin, nas je učil zgodovino: imeli smo Gyndelijevo knjigo (stari vek). Bil je prav prijazen mož: med razlaganjem ni nikdar sedel, temveč je hodil po sobi.

V drugem razredu sem imel neko ljubvo afero. Bilo je deževno vreme, pred šolskim poslopjem stopen v velikih gneči na trotar

med ljubimkami je Jenny Jugo, ljubka in simpatična, temperamentna, včasih nerodnica, če je treba, toda vedno zmagovalka po uri smeha. Ima komaj rivalinjo, če izznamemo Ani Ondrakovo, ki pa nagiblje že bolj h groteski.

Razumljivo je, da je prav število ljubimk vseh vrst in odtenkov največje. Od nežne Viktorije Ballasco do drzne Grete Weiser, od hladno zadržane Marianne Hoppe do temperamentne Heilemarie Hatheyer, od strastne Kristine Söderbaum do komično-sentimentalne Lucie English je izbira precejšnja.

Marte Harell

spadata v kategorijo peslank, Charlotte Daudert predstavlja demimondke, dočim je Hilde Hildebrandt izrazil tip svetske pustolovke, Helj Finkenzeller je rojena za kmečko dedke v kmečkih burkah, dočim je Hansi Knotek ustvarjena za interpretko ženskih likov iz Ganghoferjevih romanov.

Vsako žensko bitje sanja enkrat v življenju, da bi postala igralka. Posebno mlade deklice zelo nagibajo k tej »bolezni«. Pa tudi marsikatera zrela modena žena začuti po letih družabnih uspehov naenkrat čudno potrebo, da bi, na gladkem parketu pridobljeno spretnost igrati komedijo, nalajevala in poklicno ukoristila na odru ali pa v filmskem ateljeju.

Kajne, zgodba je že neumno dolga? Oprostite, ko je pa tako dolga Ljubljani: Hodila sva in hodila, da sem končno začutil zemeljsko težo in pesniški duh je začel kloniti.

»Vidiš, to je sprehod! Potem se pa človeku prileže!« Trudne so bile oči od tolike lepote in srce je bilo prepolno. Oglasil se je prostaki želodec in začel mi je pripovedovati s svojo dialektiko, da je prav tako pomemben organ kakor ledvice, a o srcu ni treba niti govoriti!

Ob Ljubljani

Golaž? Golaž, golaž- Ali vam morda ne tekne? Le pokusite ga, skušal bom nasuti vanj pošteno merico pristne paprike.

Poiskal sem stare kuharske knjige, da si malo priključim v spomin, kaj je golaž. Paprika? Segedinski golaž? Teletji golaž? Goveji golaž? Volilni golaž? Kaj pa pravite h konjskemu golažu? Dober je, po njem je človek bister kakor konj, čiš kakor kobila, vesel kakor žrebec. Konjska kri je pravi serum, konjski golaž pa je kralj med golaži. Konjsko meso je seveda redilnejše od govejega, česar pa ne trdijo gostilničarji, temveč zdravniki. Konjsko meso je sladko, slastno in trpežno kakor predvojni podplati.

Kje ga prodajajo? Ne, konjske restavracije nimam jaz. Tudi konjske farme ne. Nikar ne mislite, da vodim propagandni oddelek konjskega mesarja! Obujam samo spomine in skomine. Stari konjski vitamini se še vedno oglašajo v meni. Ihahaha! Morda se pretaka v meni kri slavnih arabskih žrebcev?

Kdo bi pa ne prhal, če ga peče tako paprika v grlu kakor mene? Dolgo sem moral živeti, da me je obšlo veliko s ozna-

nje: Bistveni del vsakega golaža je paprika. Včasih sem se čudil, zakaj gospodnje v teh časih tako rade kupujejo papriko; kupujejo jo ob ponedeljkih prav tako kakor ob sobotah ali petkih, na sam veliki petek ali na pepelnico. Paprika slovi po vitaminih in še bolj po svoji barvi. To je golaževa barva, kar si zapomnite. Vsaj slikarji bi naj to vedeli.

Zgodba bi pa postala preveč dolgočasna, če bi ostal pri sami papriki. Koga pa danes še premakne sama paprika? Ne smete misliti, da sem tako živinski ter da dan za dnem malikujem pred trebuhom. Res rad pijem kufe, dolžjo me, da sem star žganjar, da se ne branim golaža, da sem fizičofil ter da opevam krompir. Danes vam moram povedati, da sem silno rahločuten pesnik, ki občuduje spomladi Ljubljano vsaj tako kakor kufe. Išče lepoto po vsej Ljubljani z bolj lačnimi očmi kakor golaž po gostilnah in ki misli, da je paprika samo okras v tem sivem življenju. Ne verjamejte? Dan za dnem se spreham in uživam naravo. Prijatelj me je vpraševal, zakaj hodim na Rožnik: »Kaj pa imajo?« »Kdo?« »Kdo, kdo, na Rožniku vendar!« »Kaj imajo! Sonce sije, drevje zeleni, ptiči se zopet vračajo v gozdove, odkar jih več ne streljajo iz bunkerjev, trava diši, razgled...«

Odstopil je nekaj korakov ter me ogledoval boječe. »Tako? Ali hodiš zaradi živcev? Ali si bil v sanatoriju? Torej na Rožniku nimajo nič? Vampov tudi ne? Povej, da ne bom hodil zaman tja!«

»Jaz pa hodim raje za Ljubljano,« je nadaljeval. »Povabim te! Pojdi, da ne boš tako zelen.«

Vidite, tako je pljunil na vso mojo lepoto- Seveda sem ga moral spremljati. Saj ne rečem, da ni lepa Ljubljana! Sinje in bistre vode tečejo po tem prelepem svetu, modre in zelene, biserno se lesketajo v soncu, veter kodra njihove valove. Nad bregovi se sklajna drevje, iznad gladine poskakujejo ribe. Toda to je že vse tako staro. Ljubljana je mnogo bolj moderna. Ljubljana ne teče, temveč se ji nekaj sanja; razlita je po svoji betonski, zglajeni, zavrznani, zregulirani, ograjeni, z arhitektonskimi umetninami okrašeni in ovekovečeni strugi. V nji se ogleduje Ljubljana krasotica in človek mora biti res pesnik, če hoče ugotoviti njeno barvo. Zdelo se mi je mrska, samo ne vem, ali je takšno Mrtvo ali Črno morje. Pod šentpetrskim mostom pri mogočnih stebrih, ki bi lahko nosili kupolo cerkve sv. Petra v Rimu, se izliva ter peni rdeče, rjavu, sivo in črno pritok Ljubljanice. Še eden in še eden! Voda šumi kakor Niagarski slapovi in diši, diši!

Molčal sem, da bi prijatelj zopet ne pljunil na to lepoto. Nisem ga poslušal, kajti moj duh se je gibal v območju pozeeje nad njegovimi golaži in vampi jetrcami in krvavčicami, pečenkami in »sulatami«.

Nehvaležnež sem, grd človek, precej pa siji, neokusen, surovina; odkar živim, mi ljudje to dopovedujejo na vse ljubznevne načine. Zelo me imajo vsi radi, še bolj kakor jaz Ljubljano pod šentpetrskim mostom in le malo manj kakor moj prijatelj golaž za Ljubljano. Zato ni treba še omenjati, da nisem opazil, kako je iz prijateljevega obraza sijala prečista plemenitost, kako je ves žarel v srčni dobroti, ker me je vodil tja, kjer nekaj imajo. Saj veste, da imajo nekateri ljudje srčno napako. Mojeja prijatelja je treba vrstiti med nje. Srce mu neprestano nagaja, da mora izkazovati dobrote, presrečen je, ko tako vodi nekoga za Ljubljano.

Kajne, zgodba je že neumno dolga? Oprostite, ko je pa tako dolga Ljubljani: Hodila sva in hodila, da sem končno začutil zemeljsko težo in pesniški duh je začel kloniti.

»Vidiš, to je sprehod! Potem se pa človeku prileže!«

Trudne so bile oči od tolike lepote in srce je bilo prepolno. Oglasil se je prostaki želodec in začel mi je pripovedovati s svojo dialektiko, da je prav tako pomemben organ kakor ledvice, a o srcu ni treba niti govoriti!

Golaž je dišal, pravim, tik pod mojim nosom se je kadil, zavil me je v očarljivo meglo, da je v nji izgubilo vse, seveda jez in moja poezija tudi. Ko se je pa megla razkadila, sem se prikazal zopet jaz — golaž seveda ni bilo več. Samo golaž je izgubil. Zadeva je povsem preprosta, nikar ne mislite, da gre za kakšno črno magijo! Niti za magijevo juho ne gre! D'šalo je po golažu, sem dejal.

Ko sva se vračala ob Ljubljani — ne bojte se, poslej zgodba ne bo več tako dolga! — je šlo, kakor da sem imel še nege namazane z golažem. Poskaloval sem že nesposobno, da mi je prijatelj začel očitati infantilnost (kdo ve, česa me je dožil s to besedo). Počel sem takšne, da nisem nikdar niti mogel napisati večje neumnosti, odkar sem glavni steber slovenskega slovstva.

Prihodnje dni sem postal čudno močeh in čem sem se že oglasil, me je žena vprašala milo: »Kaj pa lajša?«

V resnici me je nekaj gnalo, da bi zvečer lajal na luno in čem sem zašel na cesto, sem neprestano spotal ob vse ogle. Najhujše je seveda šole prišlo. Začel sem sočustvovati s psički kakor z brati in ko sem zvedel, da so našli za Gruberjevimi prekopom okrog trideset naših kož, sem začel zavijati po pasje. Kaj se je zgodilo s prijateljem, res ne vem kljub vsej svoji pasji razumnosti. Morda se bova kdaj še srečala kie na kakšnem oglu, če že hodi po štirih tudi oni; če ne, naju pa lahko srečate vi na krožniku.

Viska starost nekaterih dreves

Nekatera drevesa dosežejo zelo visoko starost, gotovo pa mnogo večjo kakor človek. Najstarejša lipa, ki so jo poznali, je doživela 870 let. Najstarejši mesecen pa 600 let. Najstarejša jelka je ozelenela 150. krat. Prvenstvo med vsemi drevesi pa so odnesli neki kostanji, ki so rasli nad 2000 let. Zanimivo je, da dosežejo najvišjo starost prav ona drevesa, ki jih najmanj gojijo, ona pa, ki jih skrbno negujejo, se kmalu pošušijo. To je prav tako kakor pri ljudeh: Kdor je že od mlad let utrjen in nerazvajan, živi povprečno delj, kakor oni, ki je od lenobe ves pomelkužen.

Za smeh in dobro voljo

SE LAHKO SPI On: Vera, kdaj boš napravljena za o-hod? Ona: V petih minutah. On: Dobro! Eno uro torej še lahko spim.

TUDI RES Cene: Ali veš, da ne bom gledal pri nevesti samo na denar, če se bom drugič oženil... Polde: Kako to? Prej si pa zmerom trdil, da se boš oženil samo zaradi denarja, ker lepota hitro uvene. Cene: Ze res, toda zdaj sem se prepričal, da mine denar hitreje od lepote.

DUHOVITOST Veš kaj, možiček, za to zvezde odkrili, ni nič čudno. Čudno pa se mi zdi, da so izvedli, kako jim je ime.

NI MU DOBRO Sinko: Očka, ali bi smel ostati doma? Ni mi dobro. Očka: Kje ti ni dobro? Sinko: V šoli!

SMOLA Zdravnik: Pol leta sem zdravil tistega tujca zaradi zlatenice, zdaj mi je pa ta zlo-dej povedal, da je Japonec.

NESPORAZUM Vera: Bog ve, kaj počne Branko, da ima v žepu zmerom sušo. Zora: Kaj je hotel od tebe denar? Vera: Ne, jaz od njeja.

LE OB SVEČANIH TRENUTKIH Jaka: Piva sploh ne pijem drugače, kakor ob svečanih trenutkih. Janez: Kdaj so tisti svečani trenutki? Jaka: No, seveda, kadar ga imam.

POSLEDNJI POSKUS Gospa, ali hoste letos odšli s svojo hčerjo v gore ali k morju? Nikamor, letos naj poskusi z ženitvenim oglasom.

NI ČUDNO France: Malo slab si, kje pa si prebil svoj zimski dopust? Janko: Deset ur v ledeniški razpoki in 14 dni v bolnišnici.

NAIVNEZ Učiteljica: Janezek, tvoje domače naloge so polne napak. Ali nimaš nobenega brata, da bi ti pomagal? Učenec: Zdaj ga še nimam, gospodična učiteljica, a mamica mi je obljubila, da ga bom prihodnji teden zanesljivo dobil.

SLABA VEST Teta: Za tvoj god ti bi rada napravila mnogo veselja; toda najprej moram vprašati učitelja, kako v šoli napreduješ. Verica: Če mi hočeš res napraviti veselje, potem ne izprašaj učitelja.

ENERGICNO DEKLE Ančka pride vsa razburjena domov in hiti pripovedovati: »Pomisli mati, neznan gospod me je hotel na stopnicah poljubiti.« »No, in?« vpraša mati. »Ziravnik je dejal, da bo ostal pri življenju« ponosno odgovori Ančka.

DOBRO MU JE POVEDAL Profesor: Gospod kandidat, kako to, da niste izdelali? Medicinac: Ker je laže izpraševati, kakor odgovarjati.

KARIERA Kako ste prav za prav prišli do svoje kariere? K temu mi je pripomogla moja žena. Kako to? Ko sem ugotovil, da žena ne zna kuhati, sem se začel truditi, da bi več zasluzil in bi si lahko omislil kuharico. Tako je bil začetek storjen...

ZAUPANJE IN KONJAK Svojeja slugo ste odpustili? Ali ni več užival vašega zaupanja? Ne. Edino, kar je užival, je bil moj konjak.

Ali niste pomislili, da drugim ovrstite vstop v zaklonišče, če se postavite pred vhod z namenom, da v svojo zabavo nadzirate, kdo vse prihaja v zaklonišče.

Petrolej, ki ste ga prejeli za rezervno razsvetljavo v zaklonišču, ni dovoljeno uporabljati za privatno uporabo. Od časa do časa bodo policijski organi vršili nadzor, če imate še dobljeno količino petroleja.

Zavedajte se, da če v devetdesetletnih primerih morda ne bo dejanskega napada sovražnih letal, se enkrat lahko zgodi, da bo zares. Zato ne izvajajte usode in držite se danh navodil! Predvsem takoj po danem znaku alarma v zaklonišče!

Držite se navodil službovočnega organa! S tem, da si ga prevaril, ko te je napotil v zaklonišče, pa si mu za hrbtom ušel, nisi škodoval njemu, pač pa se lahko zgodi, da sebi.

Križanka št. 29

Grid for crossword puzzle with numbers 1-90.

Besede pomenijo: Vodovarvo: 1. svetopisemsko mesto, 6. svetopisemsko mesto, 11. težakko orodje, 16. veliki, izredni, zelo ostr, težki, popadljivi, 18. naravno bogastvo, 20. pripadnik Hunom sorodnega izumrlega plemena, 22. vzklík, 23. lahkoatletska disciplina, 25. vzklík, 26. v starem veku trdnjava v Meseniji, 28. žuželka, 29. igralna karta, 31. umazana, neoprana, 34. računska osnova, 36. del koleasa, 37. del stavbe, 39. mesto v Italiji, 40. enaka soglasnika, 41. južni sad, 43. vazalova lastnina, 45. doba, razdobje, 46. hudoben, zel, 48. vrsta ženskega oblačila, 50. domača žival, 52. koinca, lopa, 53. menično poročstvo, 54. morskí pojav, 55. žensko ime, 57. podredni veznik, 59. pokrajina v zadnji Indiji, 61. del telesa, 63. enoja japonske mere, 64. nedotakljivo, varno, 67. rimski oltar, 68. vzklík, 70. ženske jih imajo, 72. ilnovat, 74. tuja kratica za gospod, 75. domača žival, 77. krojaška potreščina, 78. kvartaški izraz, 79. vpliva dražljivo in dušljivo na oči in grlo, 80. grška črka, 82. svetopisemska oseba, 84. boginja znanosti in umetnosti, 86. gorovje v Tesaliji, 88. srbski politik, 89. reka v Jadranskem primorju, 90. drug.

18. potomec, 20. ton, 21. rak, 22. sem, 23. Epir, 24. sin, 25. Ham, 26. koča, 27. oba, 28. Aso, 30. Aron, 32. roba, 33. prsti, 35. uho, 36. up, 37. Boža, 39. rek, 40. kura, 42. mu 43. loka, 44. Ba, 45. Al, 46. cona, 47. ep, 48. pura, 49. vez, 50. Rina, 51. ro, 52. čik 53. vlada, 55. Ruma, 56. mlo, 58. sad, 60. ino, 61. maša, 62. nes, 63. Goa, 65. repa, 68. oje, 69. kis, 70. Dob, 71. Saladin, 73. da, 74. Kolašin, 76. nova, 77. Ira, 78. polaren 79. beda, 80. njm.

Navpično: 1. sna, 2. Oto, 3. Vitebsk, 4. sfera, 5. kec 6. iz, 7. Don, 8. ob, 9. Meran, 10. Adam, 11. ček, 12. in 13. Lima, 15. Emi, 16. nona 17. leča, 19. opat, 20. ti, 22. soba, 24. soha, 25. hop, 26. koža, 27. Orcl, 29. sura, 31. rum 32. rekav, 33. prag, 34. ikona, 37. bor, 38. baza, 41. Una, 42. up, 43. luka, 44. bodo, 46. cima, 47. gol, 48. Pisa, 49. vanadij, 50. Ruše, 51. rš, 54. lipa, 55. raja, 56. mesar, 57. ogon, 59. Drava, 61. moda, 62. pla, 64. ob, 66. Ela, 67. Anam, 69. kol, 70. din, 71. sod 72. Ir, 74. ko, 75. še, 76. ne.

Zlogovnica št. 30

ber — c — ce — č — da — da — da — den — di — e — ha — je — je — ka — li — lja — lo — ma — na — nav — ne — ni — no — po — po — prav — puc — sa — so — šar — to — u — va — vem — vi — vi — vo.

Iz teh zlogov sestavi 12 besed s pomenom: 1) indski pesnik (Sakuntala), 2) italijanski operni skladatelj, 3) slovansko ime bizantinskega cesarja (u. 565), 4) mesec, 5) Gregorčičeva pesem, 6) doba (tuj.), 7) mesto v Albaniji, 8) staro grobišče v Ljubljani, 9) delež dobička (tuj.), 10) gora in božja pot na Koroskem, 11) vas v ljubljanski okolici, 12) vas na Gorenjskem, tudi ob Kolpi.

Beri iz vsake besede po tri zaporedne črke, ki povedo po naše citat iz Ovida: Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas.

Rešitev zlogovnice št. 29

1) Benares, 2) cipresa, 3) Blejsko jezero, 4) komedija, 5) BaBstra, 6) svečan, 7) Dragatuš, 8) salama, 9) Trdnina, 10) opal, 11) Britanija, 12) klepar, 13) primula, 14) Pletjerje, 15) Monako, 16) Haloze, 17) Kanada, 18) Rošlin, 19) Arabci, 20) brošura, 21) ženeva, 22) globus, 23) Kačur, 24) Metlika, 25) gajica, 26) Livorno. »Naprej me sreča gladi ali tepl, me tvalo našla boš neobutljivo.«